Growers Bank
San Jose, California, U.S.A.

Kapital ove banke premaša milion dolara a banka se bavi samo bankarskim poslovima. Među Jugoslovenima u Kaliforniji poznata je pod imenom „Naša Banka“.

Gosp. J. I. Bujan, podblagajnik i član Upravnog Odbora ove banke — lično se interesuje da vaspostavi što tešnje trgovinske odnose između naše Kraljevine i Kalifornije — te zato naš trgovački svet treba na njega da se obraća za sva obaveštenja i posredovanje.

Ко жели да купи

лепо и добро имање у Београду или да прода треба се обратити у радњи
Соломона Ј. Коена
посредника
Кнез Михајлова ул. 24.

Таназовић
Фирмописац
израђује стаклене фирме са гаранцијом
Београд
Видинска бр. 17.

Palma

нераздериве каучук-пете
за дипеле

Нова, врло корисна књига за жене
Д-р С. Ј. АЛКАЛАЈ
Лекар за женске болести и порођаје у Београду
ЗДРАВА и БОЛЕСНА
ЖЕНА
ПОПУЛАРНА РАЗЛАГАЊА
— Са 40 слика —
Цена д. 20·—
(са поштарином д. 22.—)

САДРЖАЈ:

ПРВИ ДЕО:
1) Састав и облик женских полних органа.
2) Улога женских полних органа: (менструација, трудноћа, побачај, порођај, бабиње и т. д.)

ДРУГИ ДЕО:
1) Болести појединих полних органа: (гонореја, катари и ванаљења, нијоми, рак и т. д.)
2) Душевни поремећаји. — Хистерија. — Онанија.
3) Брак.

ИЗДАЊЕ С. Б. ЦВИЈАНОВИЋА — БЕОГРАД

Објава.

Одређена Комисија куповаће за Двор известан број за фијакере, теретна кола теглеће коње.

УСЛОВИ:

1) Узимаће се коњи расе Липицанери, боје: белци или зелени, високи најмање 165 см. на пантлици, стари од 4—7 г. да нису пастуви, да су потпуно здрави и да сигурно вуку.

2) Узимаће полукрвне коње, боје ма које, само једнаке у пару, високе најмање 170 см. на пантлици, старе од 4—7 г. да су потпуно здрави, и да сигурно вуку.

3) Узимаће тешке коње за терет расе и боје ма које, висина најмање 165 см. на пантлици, старе од 4—7 год. да нису пастуви, да су потпуно здрави, и да сигурно вуку на колима 2000 килограма.

Примедба: све писмене понуде са описом, по могућсву са фотографијама, слати на Управу Дворске Коњушнице — Београд.

После прегледа понуда, за оне које одговарају условима, Комисија ће путовати по целој Краљевини, преглед и пробу коња извршити, и на лицу места исплату вршити.

Управа
Краљеве Коњушнице

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Краљска улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број
1·— динар.
Поштарина плаћена.
Појединн број
1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 9. Београд, 4. III. 1922. Година I.

Бурма.

Рене Бавен.

У маломе гарнизону у коме је становала за време рата, као већина жена из пука, пошто су се новости овде сазнавале много брже него ли на другом месту, госпођа Л... није палила лампу ни када се смркавало. Њена узана соба изнад мрачне трговачке улице, била је сва у сенци, изузев страну на којој је огледало, где је светлео одблесак уличног фењера. Она је седела наслоњена на фотељу са опруженим и састављеним рукама, којима је обухватила своја колена и тако је сносила патњу тиху, дубоку, врло велику према њеној моћи. Децу би послала у најудаљенију собу да играју; она су у неколико разумевала, јер то није било први пут да њихова мати плаче у самоћи. Она међутим није плакала. Она је размишљала о историји љубави и бола: својој и свога несталог мужа. С времена на време, када осећај њене туге постане моћнији него што би она могла поднети, она је изговарала у себи, без икаквог звука, реч: „Михаило!“ — и њене се руке стезаху помало. Затим се више не би ни помакла. Пред њеним затвореним очима лебдело је непрестано питање, реченица коју је она гледала свуда и на сваком месту, дању и ноћу: „Где си ти?“ Не беше никаквог одговора; никакво човечанско биће, без сумње, не би јој могло дати одговор. Све јој беше празно и мртво, као и ова непозната варош, где она није имала ни родитеља, нити успомена из младости, — за коју је ништа није везивало, осим неколико срећно проведених месеци, данас разорених.

Већ шест недеља она није знала где да тражи у мислима свога мужа. Од јуриша у М..., у коме је Михаило учествовао и који беше његова највећа борба, мало официра се вратило здраво и читаво. Терен за чије су се освајање они борили остао је у рукама непријатељским, и за три капетана, — за њеног мужа и још двојицу — сматрало се да су нестали. Причање неколицине очевидаца уливало је бојазан да ови официри нису мртви. Међутим, ништа се није могло утврдити. Ниједна од трију жена није хтела напустити наду, и није себе сматрала као удовицу, и у самоћи која је свакога дана постајала тежом њих три очекиваху судбину, која је већ била њихова, али коју оне не познаваху. У овим очекивањима свака је сумњала да ће видети крај. Оне су презале од могућих новости. Ова неизвесност била је неисказана самртна мука, али како да зажеле сазнање, кад је један од два одговора овај: „Он је мртав!“...

Госпођа Л... задрхта при шкрипању врата, која се отворише. Донесоше јој једно писмо од команданта депоа. Она се подиже, узме писмо и заблагодари. Затим сама, наслоњена на врата која се малопре затворише, остаде сама с клонулом главом под ударцем који ће је снаћи. „Час је куцнуо!“ — мислила је она. Сада је свршено... Мучење, према коме оно последњих недеља није било ништа, почиње,... почело је.

Она упали лампу и, стојећи поред стола између два прозора, отвори писмо. Командант пука је писао: — „Госпођо,... Имам тужан задатак, да вам саопштим, да мало наде коју гајисмо, да пронађемо вашег мужа живог, треба напустити. После поновног јуриша који предузесмо на положај М..., и који заузесмо, сахранили смо много наших мртвих, који су били остали испред ровова непријатељских. Као што смо сумњали, капетан Л... је био међу њима. Шаљем вам бурму, коју су наши људи нашли код њега. У вашем мужу пук губи, госпођо, једног дичног војника и једног старешину у кога смо сви полагали много наде. Ја поздрављам овога младог друга, који ми беше особито у вољи, и ми ћемо сачувати успомену на њега, која ће нам верно служити за пример...“

Млада жена, која се читајући била нагла, усправи се. Она поново узе омот на коме је направила отисак мала бурма, која се налазила у куту... Али не! То није мог ће! Какву свирепу игру они играју? Бурма Михаилова? Али он је није ни понео! Он је њу оставио при одласку. Последњег дана месеца јула када

се праштаху, загрливши своју жену он натаче на прст Луџзи два прстена, шира од ове две бурме; његова је требала да остане код њега, али он рече: — „Сада све што имамо остаје на чувању код једног од нас!“ — Од овога дана ова два златна прстена она није остављала.

„То је заблуда!“ — мишљаше она. „То није он, кога су они пронашли! То је други официр, капетан такође, али не он, не он! Који је то? ... Он је можда жив? Да, можда жив? ...“

Она је посматрала бурму, која није имала никакав зарез, ни име, нити датум. Један прост прстен од метала. Затим она скиде обе бурме са свога прста и упоређиваше их. Она прочита урезане речи у злату: „Михаило Л ..., Луџза В..., 25. априла 1905.“ — Погружена, са главом међу рукама, она покушаваше да се поврати, да разуме, да погоди ... Пронашли су леш после шест недеља! Принуђена да уобрази страшан призор, она се стараше да размишља: „Они беху унакажени, наравно, нису се могли познати. Могла се само утврдити њихова идентичност помоћу униформе. Њихове хартије, међутим ...? Али често Немци одузимаху хартије, због података које би тамо могли наћи... Затим, војници који су извршили овај страшан посао, морали су журити ... То је страшно кад неко мора да скине бурму са прста ... човек нема ни мало храбрости да то види. Како су могли распознати Михаила? ... Они су казали да је то био он. Али Михаило није имао бурме ...“

Као да гледаше својим очима ову тужну сцену, она окрене поглед ка улици. — „Али дакле, ко је то? ... Један од друге двојице капетана који су нестали истога дана? ... Није се могло сумњати да то беше капетан, али који од друге двојице ...?“

Заједница неспокојства, туге и бола зближила је са женама другова њеног мужа. Готово свакога дана оне се виђаху, старајући се да споје заједнички неколико података које су имале, и да од тога створе јасну слику, храбрећи се закључцима; оне једна другој саопштаваху најмању вест коју би сазнале од пролазника, од рањеника, из новина или из писама! Треба сада сазнати оно, што је могао пуковник рећи другим двема женама. У случају, ако није јавио да су нађена на бојишту тела тројице капетана, један од њих тројице је жив, заробљен, али — жив! ... Е, то би био Михаило, пошто бурма није његова. Ако су нашли само двојицу мртвих, новост коју је примила не тиче се ње ... Госпођа Л ... задрхта, због бесвесне свирепости наде.

Сутрадан, у маломе салону на приземљу, госпођа Л ... прими две младе жене. Већ се разнео глас да је капетан Л..., који је досада вођен као нестао, записан у погинуле у пуковском регистру, и оне су дошле, разуме се, да виде своју пријатељицу и да јој изјаве саучешће.

Чим су оне ушле, одмах је познала да је само она добила изјаву саучешћа, и да нада двеју пријатељица није сломљена. У почетку је обузе наступ љутње. Затим, као да је савлада жалост од нежних речи пуних сажаљења: — „Једна од ових која ме теши удовица је, извесно, и она не зна. Муж једне од ових двеју пријатељица, отац ове деце која обично играју са мојом децом, један ратни друг Михаилов сада је нестао, али за увек, и наше очи неће га видети више.“

Она замоли једну од двеју жена да изиђе за тренутак у собу код малишана, да их поздрави, и остаде насамо са другом. Када су селе једна поред друге, на старом изанђалом канабету, она хтеде да учини страшну исповест, али је храброст остави. Ова јој се чинила и сувише млада, а поред тога још много верна. Мало доцније она остаде насамо са другом, али никако нису могле са њених усана сићи речи: „Покажите ми своју бурму? Ја сам примила једну, која није мога мужа.“ — Жена која је седела тада пред њом није била дете, али се примећивало по њеном озбиљном лицу да она осећа дубоки бол. Госпођа Л ... их пусти, једну и другу, не открившн им своју тајну.

Међутим најмлађа јој је рекла: „Како ћете направити овде црнину за вас?“

Оставши сама, госпођа Л ... размишљаше о том питању. „Црнину за вас? Али ја немам право да себе сматрам удовицом! Ја нисам удовица! Ја нећу напустити у очима света последњу наду! Дали су ми о смрти мога мужа само један доказ, и он је лажан! Не, мој Михаило, ја те нећу предати забораву, ја те сматрам као живог, ја те нећу пустити да нестанеш у мојим очима као они који се не чекају више.“

Она се дуго борила у мислима. Могла је рећи да су они у заблуди, али само са једне тачке гледишта. Да ли су они стварно познали њеног мужа? Пуковник, као старешина породице, изјавио је: „Капетан Л ... је убијен од стране непријатеља.“ — То је врло тешко. Навика послушности, коју је и на њу пренео овај добри војник какав беше њен муж, присиљаваше и њу саму да каже: — „То је истина!“ — Да ли је она имала право да објави, да она сумња у вест, коју јој је послао старешина?

Милосрђе говораше такође: „Ја ћу бити принуђена да изнесем разлоге, ако не будем носила црнину. Моје пријатељице, оне које сам видела малопре, увидеће из тога нешто, и ја бих морала рећи оно, што нисам хтела да оне сазнају. Да ли је то могуће? Зар се ја нећу целога века кајати, што сам разбила њихову јадну уобразиљу, која пада мало по мало? Ја ћу предати бурму команданту депо-а, молећи га, да је чува док не дође права удовица да је тражи. Ја ћу тражити, да чува тајну. Ништа није промењено што се тиче мене. Чекаћу!“

Затим једна идеја која, треба признати, пређе њену душу пуну сажаљења: „Много ће ме стати да купим црнину. Али ако је сада направим из милосрђа, ко зна да ја нећу заслужити у будућности да будем од ње поштеђена?“

Исте вечери са одвратношћу која је обузимаше и са усиљавањем она купи: хаљину, вео, црни шешир и одело за децу. И она од трију пријатељица, за коју је било најмање вероватноће да је удовица, узе црнину да би поштедела наду других двеју ...

Превео Н. С.

Отац и син.

Тиња Р. Мијатовић.

— Ама узми га, газда, узми, сироче је. Учиниће ш севап а Богами дете је добро, послушно и паметно, те ће те лепо послужити за кору хлеба и опанке, што му будеш давао. Сироче је, нема ни мајке нити игде икога а и без оца је, јер се ни од куда не јавља. Отац му служаше у селу, а некако баш пред његово рођење, оде у свет да тражи рада, па се више и не врати. Мајка му, кад га роди разболе се и после петнаест дана умре. Ја га узех к себи и ево осам година, како га чувам. Сиромах сам и ја, па велим да га дам у варош нека служи и хлебом се храни, — заврши Станко гледајући у малишана кога држаше за руку.

Газда Јова пекар посматраше малишана па ће му рећи: — А како ти је име, бре?

— Мићо! — одговори дете одсечно.

— А хоћеш да служиш, ама поштен да будеш?

— Хоћу, газда, хоћу; уби ме ако не ваљам, — одговори Мића слободно, гледајући га у очи.

— А како му беше име оцу? — упита газда Јова Станка.

— Миленко Савић, — одговори сељак, па продужи. — Прве године кад оде у свет, беше се јавио газди. Газда му одговори, да му је жена умрла, и он, можда не знајући да има сина, никад се више и не јави, нити дође у село, и ко зна да ли је и жив.

Мали Мића слушаше повест о своме оцу и сваку реч као да гуташе. Газда Јова забележи на парче хартије што му требаше; уђе у кућу, посаветова се са женом, која му рече да узме дете ради севапа и да би њихова деца имала другара, а за овим, изишавши напоље, позва Мићу да уђе у кућу.

— Хајд' Мићо узећу те, али да добро слушаш; хлеба имаћеш доста а биће и батина, ако не будеш послушан.

Мића уђе у кућу, па спазивши тестију код врата, узе је и пође напоље.

Газдарица га упита куда ће.

— Па идем да донесем воде, — вели Мића и сав сретан што може одмах послушати, истрча у двориште, па на бунар.

Мића је слушао и радио оне послове које може радити дете његових година, али тако лепо и брзо, да га сви у кући заволеше, нарочито деца газда Јовина, која беху његови вршњаци.

Лела је ишла у први разред, а Ива у други — основне школе.

Деца се не одвајаху од њега. Заволеше га првих дана и плачући умолише родитеље да и он — Мића са њима руча и вечерава.

Вечером када би Лела и Ива читали буквар и читанку, Мића би их слушао и просто гутао сваку реч.

— Ама како то умете да читате? — вели он њима.

— Е учимо школу па знамо, — одговорила би му Лела, а он би уздишући са очима пуним суза:

— Е што би и ја волео школу да учим!

Чувши то деца окупише оца молити да и Мићу упише у школу. Временом мољакања дечја досаде газда Јови и он се реши да и Мићу упише у школу.

— Белај жено — вели газда Јова својој супрузи. Узесмо га да нас служи, а оно деца окупише и морају да га упишем у школу, само да се ови наши смире.

— Ако Јово; ако, да га дамо. Севап је, а и зарад наше деце. Видиш како су га заволели, а и он њих, — вели Јовина жена, осећајући се задовољном што ће и Мића поћи у школу.

После неколико дана и мали Мића са торбицом и таблом ђачком оде у школу са газдином децом.

Бистар по природи, убрзо је стигао своје другове у првом разреду, иако беше пошао у школу читавих два месеца доцније.

Његова умиљатост, искреност и окретност толико утицаху на газда Јову и његову жену, да га они сматраху као своје рођено дете. Скројише му лепе хаљинице као и Иви, и што год би куповали својој деци, куповаху и њему.

Ноћивао је у кујни. Једно вече рече Лела Иви да оду да виде, да ли је Мића заспао. Уђоше полако у кујну. Мића беше набио чергу на главу.

— А што си покрио главу? — пита га Лела.

— Зима ми је — одговори Мића, па се поче још више увијати у черге.

Обоје, и Ива и Лела, отрчаше оцу и мајци и плачући мољаху их да и Мића са њима спава, јер му је, веле, у кујни зима.

Од тада је Мића спавао на једном великом кревету са Ивом и Лелом.

Готово сваке вечери до неко доба, деца се по кревету играху и ларму дизаху, да је газда Јова морао почесто и каиш да употреби да би их умирио.

Лела је увек Мићу штитила, па и кад би он шта скривио, она би кривицу ни себе примала.

Једне вечери играху се сви троје по кревету. У једно време Мића се уђута, па од једном поче да плаче.

Деца га окупише запиткивати шта му је, а он само јеца.

— Тата, мама, брзо, Мића плаче! — повикаше деца.

Дотрчаше обоје, питаху га шта му је, а он само јеца, а суза сузу стиже.

— Ама, шта ти је, говори једном, иначе сад ћу каишом?! — подвикну газда Јова, а Мића подиже главу, па гледајући га право у очи отпоче:

— Ништа ми није, онако плачем. Сетих се да сам сироче, ни оца ии мајке, ни брата, ни сестре, — нигде никог до вас овде. Ви ме чувате као своје дете. Узесте ме за слугу, па у место да спавам у амурлуку и да једем окрајке од хлеба, ви ме чувате као своје рођено. Моја покојна ната гледа одозго, па вас благосиља што ме прихватисте; сетих се ваше доброте, па ми дође да плачем. Не знам ни сам да ли од жалости или од радости сузе ми иду. Па што више мислим на сва ваша добра, све ми се више плаче, а највише ми је тешко, што не могу и ја да вас зовем татом и наном, и да вас загрлим и пољубим, као Ива и Лела.“

— Е доста, доста, немој више да плачеш, хајд' пољуби нас и зови од сада и татом и наном, — рече газда Јова смешећи се, а Мића сав сретан, обгрли газда Јову и жену му, па их наизменце љубљаше и плакаше.

Кад сврши четири разреда основне школе и то као одличан ђак, газда Јова рече му да ће га дати на неки занат, ако не жели да остане код њега и учи пекарски занат.

Чувши то, малишан бризну у плач. Он је желео школу да учи, а не занат.

Газда Јова га тешаше: — Не треба да плачеш. Ја знам да би ти волео школу продужити, али ја те школовати не могу. Видиш и сам, да сам и ја сиромах. Ове четири године чувао сам те као своје дете, али даље да те школујем није ми могуће. Ево, ја и Иву мислим дати на занат, јер не могу да га школујем.

Мића је био као убијен. Неколико дана ништа није јео, само је премишљао шта да ради. Његови снови да буде господин разбише се о то пусто немање. Тада је увидео да је сиромах и да нигде ничег нема.

Распитивао се о Београду и о начину како би тамо отишао и школу учио. Слушао је како неки оду у Београд, па служе и школу уче. Једнога дана самом себи рече: „Нећу на занат, идем у Београд па ћу служити и трећи дан хлеба јести, али ћу школу учити“.

Своју одлуку саопшти газда Јови и они га лепо опремише. Дадоше му мало пара и преобуке и саветоваху га да се чува.

Кад је пошао сви су плакали, а највише мала Лела, јер она га је сестрински волела.

У Београду је наилазио и на добре и на рђаве људе.

Мучећи се, служећи, гладујући, проводећи многе дане и ноћи гладан и жедан, го и бос; залевајући свако парче хлеба сузама, ипак успе да положи матуру, а по том, спремајући ђаке и радећи приватно код адвоката, после многих и веселих и тужних дана, сврши права.

Газда Јова ипак га за време школовања није заборављао.

Кад би год као ђак код њих у госте дошао, он би му при поласку дао по неку пару, а Лела која беше већ велика девојка, свагда би му при поласку опремила чарапа и по коју лепо извезену мараму.

Њихова љубав још у детињству зачета, једнога дана беше крунисана венчањем. Обоје у браку беху сретни и задовољни.

Стари газда Јова дочекао је да му Мића заиста буде син.

Његово доброчинство награђено је — — —

Лепа балерина Нина Тини је незадовољна својим животом. Она пристаје да послужи као оруђе својих пријатеља против Добровољцева, да се на тај начин освети овоме старцу, који је упропастио њену матер. У међувремену се Нина упознала са чиновником Лавренћевим, заволела га и машта о промени свога живота. Наташа, сестра Лавренћева, заволела је поручника Васиљева који њу изневерава и жени се богатом Зином Осетров. На другој страни ђенерал Добровољцев, брат распусног старца Добровољцева, узима за жену лепотицу Лику, поћерку грофице Ладишчев, која полази за старога ђенерала само из рачуна, и да би несметано могла да настави свој љубавни роман са младим ђенераловим ађутантом Мињаевим. Лика не зна да ће по пунолетству наследити велико имање својих правих родитеља, као ни да у свету има и једног брата. У томе умре стара грофица, а Лика се упозна са лепим и младим грофом Ротбеком, који је страсно заволи, али који пати због њене раскалашности. — Наташиног несуђеног вереника задесила је несрећа: огрешивши се о појам официрске части, он врши самоубиство, али остане у животу и само изгуби вид.

Љубав и страст.

Роман из предратног високог руског друштва.

8.

Нина је међутим била заспала. Уста су јој била полуотворена, лице се заруменело, а велики колутови осенчаваху јој очи.

»Како је дивна!« — помисли Лавренћев. Он остаде још пола сата, држећи њену руку у својој, па се онда реши да оде на дужност, а њу остави да спава.

Ипак за сваки случај, остави јој цедуљицу да се не би поплашила.

»Драга моја Нина! Вратићу се убрзо. Идем послом. Причекај ме«.

— А њену торбицу ваља дати портиру на чување, — присети се он и додаде:

»Твоја торбица се налази код портира«.

Хтео је да метне и минђуше у њу, али на своје огромно запрепашћење извади из џепа свега једну. Друге беше нестало.

XXIX.

Невоља.

Лавренћева обли хладан зној. Он скиде капут и претресе поставу на њему. На жалост џеп је поцепан и ова једна минђуша би такође била изгубљена да се није била закачила за штоф.

— Боже мој, Боже мој, шта ћу сада? — шапутао је Лавренћев, тражећи по поду. Загледао је свуда по свима кутовима собе, подвлачио се под намештај, али све узалуд.

Он изиђе из кабинета блед као мртвац и нареди лакеју да не буди госпођу.

— Одакле да узмем толико новаца? И хоћу ли наћи исту такву код златара?! Такав брилијанат стаје цело једно имање! Шта ли би јој рекла њена господарица кад би јој се вратила без њега?...

Имао је при себи само четири тисуће туђега новца... Ваљда неће више тражити за једну минђушу!... Он с негодовањем одагна ту кобну мисао. Присвојити туђ новац! Каква нискост!... Али он није имао права да изгуби туђу ствар... Треба што пре набавити, док још Нина и не слути, јер како би тек она преживела толику несрећу! Могла би дићи руку на себе...

Дошавши до таквога закључка, Лавренћев се пожури на Њевски и уђе у прву велику јувелирницу, у чијем излогу беше опазио крупно драго камење.

После дугога тражења нађоше исту такву минђушу.

— Ето је! — ускликну трговац. — Невероватно велика сличност! Заклео бих се да су ове минђуше купљене у нашој радњи! Како се зове та ваша рођака, која је изгубила ону минђушу?

— Немам права да вам кажем њено име, — одговори Лавренћев суво. — А шта стаје овај камен?

»Само да стигне новаца!« — вајкао се он у себи.

После дугог погађања пристадоше да му дају за четири хиљаде, колико је он имао свега у новчанику.

Кад се нашао на улици он уздахну као да му се скинуо терет са душе. А сад треба гледати шта ће!

Он ће се вратити у своју канцеларију и рећи ће да је изгубио новац. Њему ће поверовати: Служио је увек за пример другима својим поштењем и уредношћу.

— Не, то је немогуће! Пропашћу од гриже савести... Признаћу истину, па ма ме и службе стало!

— Не, нећу рећи никоме ништа у канцеларији, — одлучи он у себи. — Отићићу право самоме Јакову Ивановићу у његов кабинет и све ћу му признати...

Јаков Ивановић инжињер и уз то предузимач познавао је Лавренћева још из детињства; дружио се некада са његовим оцем, па је чак и место израдио Владимиру у акционарскоме друштву.

»Ма да је тврдица, појмиће да сам на ивици пропасти!«

И он се упути право у кабинет свога претпостављенога.

— Ах, ви сте то, младићу! Којим добром?

Лавренћев му укратко изложи своју невољу. Лице Јакова Ивановића узе строг и суров израз. У новчаним питањима био је неумољив и тачан.

— Па чему се надате од мене? — упита он.

— Молим вас као очевога пријатеља да ми помогнете у невољи.

— Из принципа не дајем никоме новаца на зајам.

— За то вас и не молим! — похита Лавренћев да објасни ствар. — Али мене сматрају као исправног у сваком погледу. Ако им признам истину, не могу више ни да рачунам на повишицу. Молим вас, дакле, да ми издате признаницу, да сте новац наплатили, и да од мене, Владимира Лавренћева, примате наиме отплате две трећине моје месечне плате. Сада добијам сто педесет рубаља.

— Сто рубаља месечно. Требаће око три године. Па добро, пристајем! Схватам ваш критичан положај, ма да никоме другоме не бих изишао у сусрет што се тиче новчаних питања...

Лавренћев му стиште руку и захваљиваше:

— Каква срећа! Хвала вам од свег срца. Можда ће ми поћи за руком да и раније исплатим свој дуг...

Вратио се у хотел тужан и блед...

— Устај, Нина! — рече он и повуче је за руку. — Нина... време је... Морам на дужност.

Она отвори очи, осмехну се срећно и протегли.

— Дижи се, — понављаше је он, јер посао не може да чека.

Нина га зачуђено погледа, и опази промену на његовоме лицу.

— На, узми ове проклете минђуше! Метни их опет у уши, да их не изгубиш.

Она га погледа покорно и послуша га.

— Тешко ми је! Саме непријатности на све стране... Бориш се са мало наде на боље дане! Ми морамо подупирати једно друго, Нина. Веома ме брине твој положај. Шта је та твоја газдарица?

»Треба лагати без забуне, иначе ће моја срећа отићи до ђавола, ако он почне сумњати«.

— Ко је она? — понови Нина његово питање. — Мислим да је у младости била дама из полусвета, судећи по навикама и потреби за раскошним животом. Изгледа да држи цвећарску радионицу беса ради, а не из потребе...

— Радо бих те извукао из те средине, — мрмљао је он гласно, — али то је за сада искључено. Имао сам велику непријатност баш данас и она је разорила моје планове. Хајдемо, голубице моја! Имај стрпљења, веруј у моју љубав и чекај.

Пред растанак он јој се загледа у очи и рече, држећи је за руку:

— Нина, обећај ми, да се нећеш више кинђурити. Волим те онакву, какву сам те први пут сусрео. Овако те посматрам као сасвим туђе биће... Немој се одавати раскошноме животу и обећај ми да нећеш више носити туђе ствари на себи!...

— Обећавам... — промуца Нина бојажљиво.

Кад се Лавренћев удаљио, она са ужасом помисли, шта ће даље настати.

Очевидно је да јој тај човек никада не би могао опростити због ове мреже лажи, којом је прикривала своју прошлост.

Бледа и забринута врати се Нина у вилу, где је Добровољцев с пестрпљењем очекиваше.

XXX.

Супарнице.

После свога првог љубавног састанка са грофом Ротбеком Лика предусрете грбаву Султанет са иазивачким осмехом на уснама и злурадошћу. Све што их је у прошлости везивало беше заборављено. Погледале су се као два најљућа непријатеља.

Кнегињица одмах схвати у чему је ствар. »Нема среће! — Срце јој се стеже од бола. — Само зло царује на свету! Праве среће нема!«

Гледале су се дуго ћутећи. Најзад Лика приђе сестри, узе је за руку и упита:

— Ти га волиш, је ли? Признај ми...

Засветлеше очи Султанет и признање јој се оте у заносу страсти.

— Да, волим га, волим... Толико, како ти ниси у стању ни да замислиш... Ти си ми га преотела и сад ми се ругаш! Сваки мој уздах, свака моја суза, свака моја мисао упућени су њему... Без предомишљања пођи ћу и у смрт за њега. Нема једне жеље, коју му не бих испунила... Ето, како га је волим! Лика, — кнегињица клече пред њом, — заклињем те свим што ти је свето, одреци се од грешне страсти... Твоја ћуд ће проћи... Поиграћеш се мало с њим, па ћеш га оставити, а за мене у питању је цео мој живот... Нема поступка на који ме он не би могао навести!...

— Јунаштво! — Подсмехну се лепотица, дижући кнегињицу. — Мислиш да је с моје стране у питању само једна пролазна ћуд? Не! Знај, волим га не њега ради, већ због себе саме, разумеш ли? Чезнем за њим као осушена испуцала земља, која чека кап кише после дуге суше... Волим га, као што злочинац након десет година тамновања воли нож, који му је пао шака, да би могао заклати тамничара и дочепати се слободе. Волим га као што крвожедна дивља звер воли живо месо своје жртве, чија се крв још пуши и зарива своје нокте у крваву масу. Не покушавај да се испречиш међу нас, Султанет! Нећу ти га уступити па ма ме и живота стало!...

Сва устрептала била је колико лепа толико и страшна и низ бледе образе грбаве наказе поврвеше сузе из њених дивних очију. Не изустивши више ни речи она изиђе из собе.

За доручком генерал рече да је »Хенрих« болестан. Послао му је писмо, позивајући га на ручак. Гроф је одговорио да неколико дана неће напуштати собу.

— Треба неизоставно да га посетите, наговарао је он даме. — Јадник! Жао ми је што сам немам времена... Обећај ми, Лика, да ћеш га обилазити свакога дана.

— Обећавам! — одговори Лика гласно, док су јој се чак и очи смејале, а Султанет се само уједе за уснy, да се не би заплакала.

Од тога дана, Лика је, слушајући »Заповест« мужевљеву проводила по цео дан крај болесника, док је Султанет патила због љубоморе и венула од туге.

Сатима је стајала код прозора, ишчекујући Ликин повратак. Њене очи су тражиле одговор како је њему; али лепотица као да не примећиваше нема питања мирно пролазећи поред ње.

И кнегињица понављаше кроз сузе:

— Нема среће...

Стајала је опет једног јутра крај прозора и наједном пажња јој беше привучена необичним паром.

Господин беше веома лепо одевен, док је дама, ма да млада и лепа, имала поцепане ципеле и стари шешир. Он се држао неприродно усправљено, високо подигнувши главу. Изгледало је не само да иду под руку него да га она води.

Кнегињица сиђе у предсобље и спази како она сиромашно одевена дама помаже своме сапутнику да седне на клупу.

— Почекај ме овде на сунцу, — говораше она, — а ја ћу ући да упитам вратара, је ли код куће Јурије Владимировић Мињаев, па ћу онда доћи по тебе.

»Колико је доброте у томе гласу!« — помисли Султанет и пође јој у сусрет. Непозната се окрете, тражећи вратара.

— Тражите Јурија Владимировића? — обрати се кнегињица непознатој. — Овде станује, али није код куће.

— Ах, каква штета! — узвикну дама, — долазимо послом, а није нам лако да изиђемо из куће. Па и далеко је...

— Изволите сести, — понуди јој кнегињица.

— Јесте ли ви рођака поручника Мињаева? — упита непозната. Султанет је радознало посматраше, јер јој се гошћа свиђаше.

— Нисам, али сам у сродству са генералом Добровољцевим, те вићам... Могу ли вам ја помоћи... Ви сте тако узбуђени, забрињути...

— По среди је врло непријатна ствар, — рече непозната већ на француском језику. — Поручник Мињаев одавно дугује повећу суму новца моме... — она застаде. — моме другу и будућем мужу. Коста му раније никада није напоминьао о томе, али откако га је задесила несрећа, прилике су се толико измениле да му је свака парица од велике потребе...

— Велите — несрећа? Да није изгубио имање?

— Не, није. Изгубио је вид за вечита времена, те неће моћи више да зарађује...

— И ви нисте одбили да се удате за њега... после такве несреће?...

— Баш после тога сам се и решила на удају... Чекамо да се сврши његов развод, па да се узакони наша веза... Мињаев је био у истоме пуку са Костом. Друговали су и били најлепши официри пука... Је л' те, да је мој Коста леп?

— Веома је леп, — одобри Султанет, — и нико не би рекао да је слеп.

— И ви сте тога мишљења!... Чудимо се брат и ја како и после свега има тако изразите очи.

— Али вама није од тога много лакше живети, сиротице? Како вам је име?

Она је узе благо за руку.

— Наталија Ивановна... Лавренћева, а после ћу бити Васиљева. Косту је његова жена напустила... Није ми тешко...

— Али ја сам се забрбљала... — присети се Наташа Лавренћева. — Ако видите Мињаева, испоручите му, молим вас, да смо долазили.

— Говорићу с њиме, ма да лично не осећам симпатије према господину Мињаеву, и сама ћу вам донети одговор.

— Ах! Биће ми необично мило! Изволите! — Узвикну Наташа радосно. — Свако вече нас затећи код куће... Са нама живи мој Владимир... Имамо две собе... Видећете како срећно живимо!

Оне се опростише веома срдачно.

XXXI.

У шкрипцу.

— Monsieur Мињаев, ако се не варам! — Миньаев се осврте. Пред њим је стојала дама одевена без укуса иако на њој беше много брилијаната. Лице јој је било покривено густим белим велом.

— Клањам се! — И мамузе зазвечаше, док се присећао ко би то могао бити.

— Мило ми је да смо се срели, јер нисам видела овде никога од својих познаника, те ми је досадно. — Она му пружи руку у белој рукавици: — Желела бих да одем до аеродрома.

— Ако дозволите, бићу срећан да вас пратим! — Он се исправи горло. — Ви сте овде...

— Сасвим сама. С ким бих и била? Отац не воли задовољства ове врсте. Других познаника немам... Мој бивши муж није умео да ми прибави друштва, ма да је имао много другова...

Миньаев осмотри њен ружичасти костим и шешир са плавим перима. Дакле није у црнини. Казала је: »бивши муж«, а не покојни муж. Значи — распуштеница.

Зато упита смело:

— Јесте ли већ добили развод?

— Та још не! — Она одмахну нестрпљиво руком. — А изгледа тако просто! Ко би могао

натерати младу здраву жену да живи са једним слепцем.

»Жена Косте Васиљева!« — Миньаев само што не узвикну од радости. — »Она је јединица, а отац јој, кажу, има милионе!... Таман као поручено за мене!«...

»Овај Миньаев је сто пута лепши од мога Косте, — помисли она. — Тај се неће обрукати као мој бивши муж!... Познаје цео свет, изгледа, и тако је срдачан!...«

Она предложи Миньаеву да се врате заједно њеним аутомобилом у Петроград.

— Захваљујем вам од свег срца, — праштао се Миньаев, пољубивши руку белој удовици. — Надам се, да нећете заборавити на мене и ако вам кадгод падне опет на памет да потражите моје друштво, стојим вам на услузи! Одавно сам желео да се упознам са вама, али Коста је био толико љубоморан да ме није позивао...

Растадоше се веома задовољни једно другим.

— Неће ми се десити да се по други пут залетим, — размишљала је практична Зина. — Пустићу га да ми се што дуже удвара, а за после видећемо!

— Провозаћемо се заједно два три пут, па ћу је већ моћи и запросити, — помисли Миньаев на растанку.

Неколико дана пре меничнога рока зеленаш позва Миньаева и рече му да је послао менице једној банци.

— За име Бога, шта сте ударили! — пљесну рукама лепи поручник. — Знате, да ће банка известити о томе генерала Добровољцева!...

— Само се по себи разуме, — осмехну се лукави Јевредjин, — не бих вам ни давао новаца без гаранције! Генерал је богат... Он ће већ платити!

— Како вас није стид? Молио сам вас да почекате који дан!...

— И да продужим рок меници? Мене нећете преварити, драговиђу!...

— Ниткове! — узвикну Миньаев и дохвати зеленаша за гушу. У тај мах отворише се врата и уђе Алексеј Петровић Цармавиров.

— Господе Боже, каква је то ларма! — Он стаде између њих. — Је ли то шала?

— Каква шала?! Само што ме није удавио! Одлазите сместа обојица одавде чујете ли?! — дрекао је Јевредjин, претећи им песницама.

— Хајдемо! Не могу очима да видим овог ниткова!... — рече Миньаев и узе Цармавирова под руку. — Зар је сада напао да ме сеца због меница — сада кад сам тако близу среће!...

— Да не очекујете наследство?

— Не, женим се миражчиком. Треба данас сутра да добијем одговор.

— Неизоставно треба да исплатите коју меницу, иначе ће генерал избечити очи на свој потпис!

— То би за мене била права катастрофа! Миньаев само што се не заплака од муке.

Они се срдачно руковаше и растадоше се.

»Овај сатански живот! — вајкао се Цармавиров у себи, враћајући се кући. — Не могу више да вучем овај јарам!... Завршићу себи шију, постаћу злочинац, али морам стећи новаца.«

— Немој ме салетати, Наћуша! — одгурну он благо жену, када га она предусрете у предсобљу, тражећи новаца. — Одакле да их узмем, кад нико не да!...

— Не тиче ме се како и одакле ћеш га набавити! — Твоја је дрскост превршила сваку меру! Украо си ми инструменте и заложио их... Радом својих десет ноката хранила сам нашу децу... Сада нас газдарица тера из стана, деца болују, глад...

— Анатема! — Поновио сам ти сто пута, да немам ни парице при себи! Претреси ме, свуци ме... Нећу се ни мрднути... Пара нема!...

— Више ме се ништа не тиче, ради шта знаш! Доста сам ја патила... Од сад ћеш се ти старати о деци, иначе ћу ће тужити суду. Упропастио си моје имање, а да не говоримо о животу!...

— Језик за зубе! Ваљда је мој живот слађи од твога!

— Сам си свему крив! Била сам ти одана и верна...

— И ја сам ти био веран.

— Могу мислити!...

— Наравно. Ма да је необично, ипак је тако. Пролазне симпатије се не убрајају. Именуј ми бар једну моју љубазницу?

— Само је још то требало! — Она диже песнице и надвесе му се у лице. — Ставила бих све на коцку у томе случају. Упамти, убила бих и тебе и њу... Не бих могла да преживим и ту брику...

Она га продрма за раме и бризну у плач.

— Та остави се једанпут тих комедија! — рече он са досадом. — Није ми сада ни до чега!...

XXXII.

Услуга за услугу.

Свима је било речено да је генерал отпутовао и да се не зна када ће се вратити. Миньаев се одважи да искористи згоду.

Прошавши кроз предсобље он се маши за кваку на вратима генераловог кабинета. Ни на памет му није падало, да ће затећи самога генерала код куће; та колико јутрос казали су му да је генерал отпутовао и он се чисто скамени, затекавши га за писаћим столом.

Добровољцев се осврте. Није се имало куд. Миньаев поцрвене, не знајући шта да каже.

У томе примети израз генераловог лица, које је било изнакажено од патње, образи црвени, а очи уплакане.

— Ах, ви сте то! Па добро... Ви сте... Онда не мари... ма да сам издао строгу наредбу, да ме нико не узнемирава... Задесила ме је несрећа, голубе мој! — И сузе му ударише на очи.

Миењаев је био ни жив ни мртав од страха.

— Ходите к мени, драги мој! Седите... Поверићу вам шта ме тишти, јер вас волим као свога најрођенијега. Вазда сам гајио очинске осећаје наспрам вас...

— Познато вам је колико се Лидији допадају моји зуби, — поче он. — Много пута их је стављала као пример другима, дичећи се и због зуба са мном... Зар сам јој смео рећи истину?... Моји су лепи зуби лажни, али тако дивно израђени, да нико не би могао посумњати да су прави. Али од пре неколико дана почео ме је душмански болети један корен и не спавам више никако... Просто не знам шта ћу!... Ах, не можете ни замислити како је то када почињеш старити, а жена је ма л' те не два пут млађа... Лика ми никада не би могла опростити што јој нисам рекао истину. Не могу да се одлучим ни да се обратим коме лекару, јер би она одмах дознала... А не могу више да подносим оволики бол...

— Умирите се, ваше високопревасходство, — рече Мињаев, засјавши се од потајне радости. — Довешћу вам једног искусног зубног лекара, за чије вам поштење и дискрецију ја јамчим...

— Е?! — Генерал рашири руке. — Нисам вас узалуд сматрао као своје рођено дете! Необично ћу вам бити захвалан за то... Када ћете га довести?

— Кад заповедате?

— Што пре... Не могу више да издржим... Може ли данас?

— Сместа ћу отићи по њега... Надам се да ћу га затећи.

— Како се зове?

— Алексеј Петровић Цармавиров.

— Јерменин? — намршти се генерал.

— Није искључено; свршио је студије на страни, али сада не практицира. Бави се трговачким пословима. Али ради идеално...

— Дакле, за сат два?

— Најдаље кроз два сата...

— Рачунам на вас!

— — — — — — — — — — — — — — —

— Што сте тако радосни? — предусрете га Цармавиров.

— Немамо кад да се разговарамо... Навуците капут, па хајдемо!

— Куда?

— Генералу Добровољцеву. Ви одавно желите »продрети« у његов кабинет. Ето, сад ћетеући, па вршљајте како знате.

— Шалите ли се ви, шта ли? Упозоравам вас да ми није до шале, кад висим о концу...

— Добићете хонорар и законити и незаконити, ако будете имали смелости да баратате по туђим фијокама! Уводим вас у ту кућу као познатога зубног лекара, али о томе ћутац!... Покупите ваше инструменте и потребне справе за сваки случај...

— Имам све за наркотизирање, али инструменти су, господичићу, у залози. Шта ћемо сад?...

У тај мах наиђе Надежда Игњаћевна.

— Нађуша, — обрати јој се муж нежним гласом — рећи ћу ти у чему је ствар: могао бих зарадити доста новаца, али немамо инструменте. Можда пристајеш, да узмеш из залоге, а?...

— Шта бих друго могла заложити? Сем златног крстића баш ништа немам од вредности у кући!...

— Ето, узмите и мој крстић с ланцем! — узвикну Мињаев.

— То износи од прилике шеснаест рубаља. За ваш капут даће ваљда петнаест.

— Хоћете да ме свучете! — рече Мињаев запрепашћено.

— Па шта ћу! Зар ви нисте такође заинтересовани? Поседећете код нас док их не откупимо... Дакле, ја одох...

И не обраћајући пажњу на противљење лепота официра, она покупи ствари и оде. Кроз нешуни сат вратила се са жељеним инструментима.

Цармавиров онда похита кући генерала Добровољцева. Изгледао је сасвим пристојно, те нико не би могао ни наслутити да се у њему крије један пробисвет.

Већ је био код самог уласка кад изненада чу како неки пијани посилни разговара са самим собом:

— Позвао ме... Однећеш ово писмо кући генерала Добровољцева. Ето ти адресе на коверту... Писмо генералици Лидији Сергејевној. Лично њој у руке предати... Никоме другоме! Сачувај Боже, да даш коме од послуге!... Разумеш ли?... Како да не разумеш... Генералици у руке... Дакле, треба да потражим госпођу генералицу...

Он говораше гласно, машући рукама већ испред самог носа Цармавирова.

— Писмо за генералицу Лидију Сергејевну? — поче Цармавиров благо и додирну посилнога за рукав. — Баш сад идем право самој генералици, те јој га могу предати.

Он му узе из руку писмо, тутну му у шаку неколико копејака и ишчезе у капији.

»Може ми кад год устребати ова хартијица!« — помисли он и још на степеницама поцена коверат:

»Љубљена!«

»Отишла си од мене данас тако тужна, да се непрестано питам, нисам ли те чиме и нехотице увредио? Ах, Лика, колико је среће и муке у исти мах волети те овако како те ја волим! Желео бих да те не остављам ни за тренутак и мојој патњи нема граница зато што припадаш другоме. Молиш ме, да вас посећујем? Не могу, драга моја, то је изнад моје снаге! Стид ме је да погледам у очи генералу... Та ми га варамо, а он ме ипак прима у своју кућу!... Осећам твоју близину, па и кад ниси поред мене. Глава ми се врти, срце премире... Лика, хоћеш ли доћи сутра? Ја сам твој роб! Необично је, како је човек у стању да се овако препороди као ја!... Можда то није на добро? Али страст је нерасудна и сав сам у њеној власти. Лика, не бих могао више живети без тебе! Опрости, ако си чиме незадовољна! Твој

»Хенрих Ротбек«.

— Хм! Лепо писамце! — процеди кроз зубе Цармавиров, па га брижљиво сави и стрпа у џеп. А сад шта ми Бог да!...

XXXIII.

Нови пријатељ.

Генерал Добровољцев, сав блед од узбуђења, седео је заваљен у наслоњачи везаних руку и ногу.

— Реците ми искрено, мислите ли, да ми наркоза неће наудити здрављу? — упита Добровољцев, загледавши се у лепе црте зубнога лекара.

— Уверавам вас, да нема никакве опасности, — одговори Цармавиров, прелетевши очима сто, на коме су лежали кључеви.

— Хоћу ли осетити бол, да се не пробудим, да не викнем случајно?...

— Апсолутно нећете ништа осетити, ваше високопревасходство! Молим вас поклоните ми ваше поверење, јер сам сигуран у своме послу.

— Навући ћу вам маску, а ви се немојте плашити, него удишите јако!

— Готов је... Брзо на посао! — промрмља Цармавиров и, скинувши маску, притрча писаћем столу.

Прва фијока: нервозни прсти премећу хартије... Нема новаца...

Друга са стране — тако исто....

— Проклетство! — процеди љутито кроз зубе Цармавиров и поче отварати трећу.

— Охо! — зачу се иза његових леђа. — Хватам вас на месту преступа... Немојте ни покушавати да се противите...

Он се осврте.

На малим тајним вратима од кабинета стајала је жена необичне лепоте. Хаљина од меке љубичасте свиле обавијаше њено раскошно бело тело.

— Молим вас, да одете одавде, — рече он не губећи присуство духа. — Ја сам зубни лекар и вршим операцију; генерал таји од вас да га зуби боле и ви о томе не смете ништа знати... Изађите, понављам вам, јер свака сувишна минута може стати живота вашега мужа... Нисам нашао што ми треба и зато ћу сместа приступити операцији, — рече он.

— Па ипак сте у мојој власти, пошто добро разумем, шта сте тражили у овоме столу... Али ви ми се свиђате својом смелошћу, дрскошћу, оригиналношћу ваше замисли, па чак и вашом спољашношћу... Не, нећу никоме говорити... Понављам вам, да ми се уопште веома свиђате!...

— Хвала на комплименту, — осмехну се Цармавиров. — У колико се и ви мени свиђате не може се рећи у две речи! За вашу нежност, за ваш пољубац, ма и за један пољубац само, извршио бих злочин и тада бих одиста и био у вашој власти... Али овако ми зависимо једно од другога, што ћу вам одмах и доказати!...

Он извуче из џепа Ротбеково писмо и показа јој га издалека.

— Пошло ми је за руком да дођем до овог писма. Прочитаћу вам га, да бисте му знали садржину, али, само се по себи разуме, задржаћу га. Не покушавајте отимати, јер — јачи сам, чини ми се, од вас... Лика се промени у лицу, намргоди се, пребледе и саслуша писмо не помакавши се с места.

— Могу појмити да вас ваш љубазник лудо воли, — додаде Цармавиров, — али на његовоме месту ја бих вас волео још страсније, још порочније, ако се тако смем изразити. Сваком жилицом, целим својим бићем наслућујем вашу природу. Рећи ћу вам отворено, ми смо као створени једно за друго и ја бих вам открио такво блаженство страсти, какво се ретко доживљује...

Он јој приђе сасвим близу и поче јој шапутати испрекиданим гласом, а њене очи замаљене и укочене гледаху га оним необичним, безумним изразом, кога се Султанет толико плашила...

— Доста, — рече она, и затресе главом. — Шта ће после бити — не знам... Сада волим другога...

Генерал застења у наслоњачи.

Једним скоком Цармавиров се нађе поред њега и наслони му уво на груди.

— Добро је, — шану он, — али му морам додати мало етера, јер би се могао пробудити... Молим вас, идите, ако не желите да га убијем...

— Како, како! — узвикну Лика у страху. — Ни за шта на свету! Он је тако добар, а не смета ми ни у колико живети по својој вољи. Ја на све гледам са више простоте и не заносим се претераним маштањем као Хенрих!...

Она почека док је Цармавиров намештао понова маску на лице генералово, затим комичним гестом запуши нос, направи гримасу, па похита вратима и удаљи се, махнувши му пријатељски руком.

Цармавиров не оклеваше више и приступи операцији.

За трен ока повади он оболело корење зуба и пренесе генерала на диван, па га пробуди.

— Како се осећате? — упита он, надневши се над њим.

(Наставак у идућем броју.)

Музикант Јанко.

Х. Сјенкјевић

Угледао је свет слаб и немоћан. Сакупљене жене, крај постеље породиље, сумњиво су вртеле главом над мајком и над дететом. Као најпаметнија међу свима беше ковачева жена и она поче на свој начин да теши болесницу:

— Само лагано... упалићу једну осве-ћену свећу. Моја прија, вама се ближи крај, зато се припремите за други свет, а ми ћемо послати по свештеника, јер треба да вам се опросте греси.

— Гле! — рече друга. — Дечка морамо одмах крстити; он не може да издржи док дође свештеник и срећа ће бити да не лута некрштен као вампир.

Говорећи ово, она упали воштаницу, узе дете, попрска га светом водицом, при чему оно жмиркаше очицама, и рече:

— Крштавам те у име Оца и Сина и Светога Духа и дајем ти име Јан, а сад, хришћанска душо, иди тамо, одакле си и дошла. Амин.

Али дете не умре, већ напротив поче да се бацака ножицама и да плаче тужно и слабо, те су жене помислиле да какво маче мауче.

Позвани свештеник дође, сврши свој посао и опрости се, а после недељу дана болесница се опорави и продужи да ради. Дечаков живот висио је о концу, изгледао је да једва дише, али од четврте године пође му набоље и он достиже десету. И поред тога остаде и даље слаб и сув, са надувеним стомаком и упалим образима. Прамен косе, сличан боји конопље, падао му је преко бистрих, буљавих очију, које су гледале у свет као у неку недогледну даљину. Зими је чучао иза пећи и тихо плакао због хладноће и глади, јер мати није имала чиме ни да га огреје ни да га нахрани. Лети би трчао у кошуљици опасан сукненим појасом и са шеширићем исплетеним од сламе, испод кога је стрчала ланена коса, јер је главицу држао испружену у вис као каква птичица. Мати, која је била сирота жена и издржавала се радом својих руку, као ласта испод туђег крова, можда га је и волела на свој начин, али га је често тукла, називајући га недоношчетом. У осмој години ишао је већ као чобанче за стадом, а у невољи — кад није било ни залогаја хлеба у колеби морао је да иде дубоко у шуму по печурке, и само нека захвали Богу што је срећно прошао, те га није вук појео.

По природи није био окретан дечко и као свако сељаче, завлачио би прст у уста кад би га ко шта упитао. Људи му не прорицаху дуг живот, а још мање да ће мати доживети са њиме какву радост, пошто није био способан за рад. Не зна се откуда, али је необично жудео за музиком. Ослушкивао је сваки тон и што је више растао, све је више мислио на песму и свирку. Обично, кад је ишао за стадом или са другом у шуму да бере јагоде, вратио би се натраг без иједне јагоде и шапатом би рекао:

— Мајчице! Ах, како је лепо свирало у шуми! О, о!...

— Сад ћу ја теби одсвирати, неваљалче! викну љутито мајка и одсвира по њему варјачом.

Дечко се драо и обећа да неће више на то обраћати пажње, али је непрестано мислио како је у шуми лепо одјекивало и певало... Ко је певао и шта је одјекивало? Да ли је он то знао? Све је певало и одјекивало: јеле, букве, брезе, цела шума... У пољу су певале стабљике, у баштици иза колебе на трешњи цвркутали су врапци да су се гране тресле. Увече је чуо све могуће гласове који се само на земљи могу чути и у себи је мислио да село пева и звони. Кад га пошаљу да избаци ђубре, он би уображавао да чује, како ветар свира на вили за ђубре. У томе би га опазио настојник где стоји забачене косе, беспослен и ослушкује свирање ветра... дохватио би кајиш и одбројао би му за успомену неколико удараца. Али шта то помаже? Ипак га људи прозваше „Јанко музикант!...“ Упролеће одлете од куће и садења себи гајде. Ноћу није могао да спава, већ је ослушкивао гласове разних птица и животиња и сам Бог зна, шта је он од свега тога чуо. Мати га није смела водити собом у цркву, јер кад би оргуља забрујала или се разлегла пријатна песма, њему би се очи замаглиле, или би светлеле и севале као да их је преобразио одсев другога света.

Ноћни стражар, који је по селу лутао и бројао звезде по небу да не би задремао, или се разговарао са псима, видео је више пута белу Јанкову кошуљицу, који је по мраку трчао према крчми. Дечко није улазио у крчму, већ је остајао напољу да слуша музику, погурен и наслоњен на зид. Унутра су се весело окретали парови и по неки младић кликнуо би: „Ијују!“ Чуло се и тапкање ногу и размажени гласови девојака. Виолине су полако свирале: „Хоћемо да једемо, хоћемо да пијемо, хоћемо чашама да звечимо“, а бас је брујао: „Како хоће Бог! Како хоће Бог!“ Прозори су бљештали од светлости, а у крчми је изгледало да се свака греда креће, пева и игра... И Јанко је слушао... Шта би дао, кад би имао једне гусле, које би полако свирале:

„Хоћемо да једемо, хоћемо да пијемо,
Хоћемо чашама да звечимо.“

Такве дашчице које свирају! Где ли се добијају, где ли се праве? Кад би му се само дозволило, да тако нешто у руку узме!... Боже сачувај! Остаде му још само то, да је слободно слуша све донде, док се у мраку иза њега не разлеже глас ноћнога стражара:

— Хоћеш ли се торњати кући, неваљалче!

Тек сад појури он кући босих ножица, гоњен гласом гусала: „Хоћемо да једемо, хоћемо да пијемо, хоћемо чашама да звечимо,“ и тако исто брујаше бас: „Како Бог хоће! Како Бог хоће!“

За њега је била велика свечаност, кад је чуо гусле при жетви или свадбеној гозби, али би се затим склонио иза пећи и данима би ћутао, гледајући преда се светлим очима, као мачка у мраку. Напослетку направи себи гусле од шиндре и затеже жице од коњске длаке, али оне не свираху као оне у крчми, већ су лагано шкрипале, сасвим лагано и зујале као муве или комарци. На њима је свирао од јутра до мрака, иако је зато добијао батине и био штипан, да је изгледао као незрела, изубијана јабука. Мршавио је све више, само му је још стомак остао чисто надувен, коса је бивала све гушћа, очи укоченије и огрезле у сузама, а образи и груди све му више упадаху. Пре је личио на своје гусле, које су се једва чуле, него на осталу децу. Пред саму жетву хтео је скоро да умре о глади, пошто је живео од пресне репе и од чежње да дође до једне виолине.

Али нажалост, ова чежња му не донесе добар плод. У властелинскоме замку био је лакеј, који је имао виолину на којој је каткад свирао у сумрак, да би се допао својим лепшим половинама. Тамо амо кроз биљке пузавице, дошуњао би се Јанко до врата од трпезарије да чује свирку, или бар поглед да баци на виолину. Висила је на зиду према вратима, па иако му она беше најдража на земљи, није је се смео дотаћи, већ јој је помоћу очију слао целу своју душу као светињи, које је он недостојан. Обузет плашљивом чежњом, час је хтео да је додирне руком, а час да је посматра изближе. При самој помисли уздрхтало би од блаженства сирото, мало детиње срце.

Једне вечери, кад не беше никога у трпезарији, пошто се господа већ дуго време налазила у иностранству и кућа је била празна па и лакеј није био у њој, сакривен између пузавица, кроз широм отворена врата Јанко је дуго посматрао циљ својих жеља. На небу је лебдео месец. Месечеви зраци падали су у собу кроз прозор и одбијали се право на супротноме зиду, ускоро се приближивши и виолини и обасјаше је у целој њеној величини. Одједном из густога мрака сину са виолине нека сребрна светлост, која нарочито осветли трбушасти прегиб, да Јанко скоро ослепе. При овој светлости било је могуће све лепо видети: стране, жицу, савијену ручицу, светле чивије као светлаци и гудало слично сребрноме пруту...

Ах! Све је било необично лепо, готово очаравајуће; Јанко је посматрао још увек пожудно. Чучећи између пузавица, подупртих лактова на мршава колена, посматрао је ову тачку укочено, отворених уста. Час због страха није могао да се макне с места, час га је гонила напред несавладљива жудња. Да ли то беше каква чаролија или томе слично?... Виолина у овоме ореолу изгледала је као да му се приближује, као да лебди према њему... У тренутку нестаде светлости, да би после јаче синула. Чаролија, права чаролија? Међутим је ветар дувао, дрвеће тихо шумело, пузавице су шапутале и Јанко је веровао да чује разговетно:

— Та уђи, Јанко! У трпезарији нема ни живе душе... напред, Јанко!...

Беше светла и ведра ноћ. У властелинској башти крај рибњака отпоче славуј да пева, звиждећи час тихо час гласно: „Иди напред и узми је!“ Поштени гавран летео је лагано кружећи над главом детињом и довикивао му: „Не, Јанко, не!“ Затим је одлетео; славуј је и даље остао, а пузавице су мрмљале све разумљивије: „Нема никога!“ Виолина се опет појави окружена светлим зрацима...

Сирота мала погурена прилика пузила је полако и опрезно се приближавала, а звиждање славуја разлегало се: „Ближе, напред... Згрaби је!“

Бела кошуљица светледа је све ближе вратима, више је нису скривале црне стабљике биљака. На прагу се чуло убрзано дисање болесних детињих груди, у тренутку нестаде и кошуљице, само још остаде боса ножица на прагу. Гавран долете још једном и гракну: „Не, не!“ Јанко је већ био у трпезарији. У баштенскоме рибњаку почеше гласно да крекећу жабе, као да су се од нечега поплашиле, затим опет настаде тишина. Славуј престаде да звижди, а биљке престадоше да шуме. Међутим се Јанко лагано и опрезно пузећи приближавао, али га ускоро обузе страх. У заклону биљака осећао се као код куће, сличан дивљој животињи у чести, а сад му је било као зверу у замци. Покрети му беху брзи, дисање кратко, чисто је шиштао, и у томе га обави мрак. Слаба муња прелете између истока и запада и обасја још једном унутрашњост трпезарије и сиротог Јанка, који скоро четвороношке чучаше пред виолином испружене главе. Муње нестаде, а на месец наиђе облачић, нити се могаше што видети нити чути. Не потраја дуго, а кроз мрак продре тихи и плачан звук, као да је неко додирнуо несмотрено жицу и изненада... из угла собе се разлеже груб и сањив глас и љутито упита:

— Ко је ту?

Јанко престаде да дише, али груби глас понови питање:

— Ко је ту?

Палидрвце засветле на зиду, соба би осветљена и тада... О Боже! Чуше се псовке, ударци, детињи плач и вапај: „О! За Бога!“ Лавеж паса, трчање са светиљкама поред прозора, ларма у целоме дворишту...

Већ идућега дана стајао је Јанко пред сеоским судом, пред месним судијом. Треба ли му судити као лопову?... Наравно. Месни судија и председавајући посматраху га како пред њима стоји са прстима у устима, избуљених заплашених очију, мали, мршав, прљав и истучен, несвестан где се налази и шта се са њиме намерава. Како је смело да се усуди једно такво бедно створење, коме је тек десет година и једва се држи на ногама? Треба ли га послати у затвор?... Па ипак на крају крајева треба бити милостив наспрам деце. Могао би га узети ноћни стражар, да га испиба прутем и тиме ће бити ствар свршена.

— Сасвим тачно! Слажемо се!

Дозваше ноћног стражара.

— Узми води га, па му дај једну успомену!... Стражар климну својом глупом животињском главом, узе Јанка испод мишице као мače и однесе у амбар. Дечко као да није разумевао шта се с њиме догађа, или је био преплашен, тек не изусти ниједне речи, гледајући око себе као преплашена птичица. Кад би само слутио! Али, нажалост, он сазнаде тек онда, када га стражар лупи песницом, положи на под и задижући му кошуљицу замахну штапом. Тада јадниче завриска:

— Мајчице! И после сваког ударца узвикну: „Мајчице!“ али све тише и слабије, док напослетку уњута и престаде звати мајку... Сироте гусле!... Ej, ти луди, опасни стражару! Ко тако туче децу? Сиромах дечко био је од увек мален и нејак, да се једва душа држала у њему.

Напослетку дође и мати по њега, али га мораде носити кући... Идућега дана Јанко не устаде, а трећега издисаше лагано на тврдој постељи испод грубог коњског ћебета.

На трешњи која је расла под прозором цвркутале су ласте, а један сунчев зрак увукао се кроз окно и обасја својом златном светлошћу чупаву детињу главицу, и лице у коме не беше ни капи крви. Овај сунчани зрак описа пут, којим је требала да прође мала детиња душа. Благо њему, да бар у смртноме часу пође широким, сунчаним путем, јер је кроз живот морао да се креће трновитом стазом. Истрошене груди дизаху се сасвим лагано, а лице је имало израз као да жели да прими у себе одзив земаљскога света, који продираше кроз отворени прозор. Вече; сеоске девојке враћаху се са косидбе и певаху: „У зеленилу, у шумскоме мирису!“ Са потока се разлегаше глас фруле. Јанко је слушао последњи пут како село пева и одјекује... Поред њега на ћебету лежале су гусле направљене од шиндре. Изненада преобрази се детиње умируће лице и бледе усне прошапуташе:

— Мајчице!

— Шта је, сине? — упита мајка, гушећи се у сузама.

— Мајчице! Господ ће ми дати на небу једне праве гусле је ли?

— Да, моје дете, да! — одговори мајка; даље није могла, јер се из њених груди изли сакупљени бол и он зајеца: „О Исусе, Исусе!“ Затим паде лицем на орман и поче јаукати као да је полудела, или као човек коме смрт отргне оног који му је најмилији.

И заиста јој беше отргнут. Кад понова подиже главу и погледа дете, очи малога свирача беху отворене, непокретне, лице озбиљно, тамно и укочено. Сунчев зрак беше ишчезао...

Почивај мирно, Јанко!

Идућег дана вратише се господа из Италије у властелински двор; такође и госпођица, и господин који ју је просио. Просилац рече:

— Quel beau pays que l'Italie!*

— И читав свет од уметника! On est heureux de chercher là-bas des talents et de les protéger**! ... додаде госпођица.

На Јанковом гробу шумеле су брезе...

Превела Ристић.

Књижевни преглед.

Изашле су из штампе ове књиге:

Новац (L'Armature). Један роман од Пол Ервијеа, превод са француског. Роман има своју тезу. Ту се доказује да људи све стварају ради новца; њихове везе су ради новца, сав њихов живот се оснива на тим узајамним потребама. Теза је занимљива, ма да роман није довољно жив, интересантан. Блед је сувише. Нема у њему ни психологије, којом обилују Бурже и Бордо, нема ни јачине једног Золе, сировости. Чак нема ни довољно еротике иако се све догађа у највишим париским круговима, где има сијасет тих еротичких „аферица“, интрига и т. д., све што збиља може да забави патријархалну, буржоаску публику. У свему, обичан роман. Пол Ервје много је јачи у драмама и комедијама, које се играју у највећим позориштима париским. Његово је место у Comédie Française, где му и биста данас почива, у фоајеу, одмах до бисте његовог зналца и пријатеља, Анатола Франса. (Издање Цвијановићеве Књижаре, Београд 1921. Цена 12 дин.)

Зора. Прва књига декалогије Ромена Ролана. Један велики роман, у десет књига, са тезом. Десет књига у којима ће се показати еволуција једног човека, једног живота, од његовог детињства, од првих дана, управо од појаве свести, па све до позне старости. Цело је дело писано главом, а не оним чиме се стварају велика уметничка дела, душом. При свем том, стил је интересантан, чак врло интересантан. Он књигама Ромен Ролана даје привлачности. Ово је прва књига тога великога дела, која је доста марљиво преведена. (Издање књижаре „Напредак“, Београд 1921. Цена 10 дин.)

Хрватска Рапсодија: — Једно цело издање ћирилицом трију дугих приповедака и врло значајних, од највећег представника савремене југословенске књижевности, од Мирослава Крлеже. („Хрватска Рапсодија“; „Смрт Фрање Кадавера“ и „Велики мештар свију хуља“.) У овим трима оригиналним приповеткама, донекле специфично хрватским, али дубоким и људским и поред све локалне бојености, ту избија један нов дух, нова струја живота. Ново слово у нашој књижевности. Крлежа је понесен ратним вихором. Он осећа анархију свуда око себе. Умирање, можда и бесциљно. Узалуд тражење циља. „Смрт Фрање Кадавера“ је уметнички најјаче израђена слика из рата. Неколико портрета су мајсторски израђени, али целина, целина! Крлежа је пуним рукама захватао и трпао на хартију. Утисак који остаје после ових приповедака, поражава, боли. Човек осети грозу. Крлежа ни у шта не верује и пљује на све. Гади се свега. И тај утисак пада на нашу душу врло суморно. Но, главно, то је све — књижевност. (Издање „Нове Европе“, Загреб 1921. Цена 10 дин.) —Ув.

* Како је лепа земља Италија!

** Човек је срећан да може тамо тражити таленте и штитити их...

Нове књиге:

Успомене о Лаву Николајевићу Толстоју.

О Толстоју постоји читава књижевност, у Русији нарочито, професори и књижевници и сви који су га познавали, макар провели неколико дана поред Лава Толстоја у Јасној Поляни, одмах су писали читаве књиге о његовом животу, његовој уметности, и вери која га је свег обузела у последњим данима. На западу исто тако, и на даљнем истоку, расејане су тамо-амо књиге, у којима се говори о великом списатељу руске земље, о мудрацу и уметнику.

Али се сада може рећи, да је боље него сви остали Максим Горки написао једну књигу о Толстоју. Није она велика. Свега ако обухвати око осамдесет страна, али је толико садржајна, толико изражава дух и плот јаснополјачког човека, толико чудесно живо представља сваки одсев ока и душе Толстојеве, у мало речи, да је доиста ова мала књига узор, нешто најбоље што је написано о Толстоју. Више даже него гломазна анализа Мережковског, више него ентузиастична књига Ромен Ролана.

Горки је једно време провео у Јасној Пољани и тад је имао прилике да из дана у дан прати покрете и усхите, осећања и мисли Лава Толстоја. Бележио је шта је Толстој казао, бележио је шта се Толстоју самом отело из уста, нешто пак, Горки је сам ишчупао својом сопственом снагом из дубине Толстојевог бића, неко признање или опаску. Али и сам Горки, живо је осећао присуство писца „Рата и Мира“. Кад је седео поред њега овда-онда импресионирале су га Толстојеве руке, очи, немир; и све те своје утиске Горки је магистрално бележио у свој нотес или урезивао у своју свест. Сам уметник, Горки је визионерски посматрао свога старијег сабрата. Једнога дана, затекао га је на обали мора у Хаспри на Криму, сасвим изненада. Толстој је седео сам и гледао у пучину. Издаље, Горки га је посматрао и није га хтео будити из тих мисли. И шта је тада Горки осетио и написао о Толстоју, то је само визионер, уметник, сродник крви и душе, умео тако што да каже. Не, боље књиге о Толстоју није било.

Још нешто. Пошто је Толстој иначе био говорљив и то ванредни козер, он је сејао на све стране, у свакој прилици, своја мишљења и опаске о људима руским, о књижевницима свих земаља, о разним питањима, која ни данас нису скинута са дневног реда. Горки је све то унео у ову малу али вредну књигу. И све је ухватио sur le vif, што нарочито даје чари овим успоменама. Једнога дана, неколико руских књижевника седели су са Толстојем у парку и говорили о жени. Наједанпут, Толстој ће тек рећи: „А ја ћу о жени тек онда казати истину, када једном ногом будем у гробу, казаћу је, лећи ћу у сандук, спустити поклопац — и онда нек буде шта буде.“

— И тако...

У овој књизи, Толстој је цео. Сав он, са свима својим противуречностима, са свима својим обичајима. Ко жели да осети Толстоја, нека потражи ову Горкову књигу. Преведена је скоро и издана у Загребу. —Ув.

Излазак и залазак сунца и месеца.

		Сунца		Месеца	
		Излазак	Залазак	Излазак	Залазак
		с. м.	с. м.	с. м.	с. м.
недеља	5. марта	6 32	17 52	9 48	—
понедељак	6. „	6 31	17 53	10 31	0 32
уторак	7. „	6 29	17 55	11 21	1 31
среда	8. „	6 27	17 56	12 17	2 27
четвртак	9. „	6 25	17 57	13 22	3 18
петак	10. „	6 23	17 58	14 32	4 5
субота	11. „	6 21	17 59	15 46	4 47

Конзул Фалкенберг је похаран. Истовремено се убија његов брат сликар, који пред смрт изјављује да је невин у тој крађи. Млади сликар је био лудо ваљубљен у авантурискињу Валентину Кемпл, „Паука“, лепу удовицу, која је свакако крива за смрт сликареву, а уколико је умешана у похару, то ће извидети детектив Краг. Конзул се заклео да ће осветити свога брата.

Црвена Удовица.

Роман Свена Елвестада.

(3)

Они се лагано попеше уз степенице до Карловог стана.

Ту је све још било нетакнуто. Намештај, покривачи и уметнине лежали су у уметничкоме нереду који је Карло толико волео.

У атељеу су се цериле на њих обрнуте слике.

Детектив показа један широк диван.

— Ту ћу да спавам, — рече он.

— У овој соби? — запита Фалкенберг.

— Да, а зашто не...?

— Али у овој је соби... у овој соби...

— Збиља? — рече детектив и погледа заинтересован унаоколо. — Него то ми не смета. Остаћу овде.

Он навуче завесе на велике прозоре, тако да су остали у полумраку. Конзул је застао на вратима, мисао на брата опет је пробудила у њему велики бол.

Азбјерн Краг застаде код средњег прозора и положи руку на једну извезену наслоњачу са високим наслоном, која је ту стајала.

— Је ли можда у овој столици? — запита.

— Да, — одговори тихо конзул, — мој јадни брат је сео пред прозор, да би умро у зрацима дана који је свитао.

— Уметник до краја! — промрмља Краг.

Кад је приметио конзулову потресеност, брзо му прије и благо га изведе из собе.

— Идите да спавате, драги пријатељу, — рече он — имамо сутра много посла. И ја ћу да спавам два сата. То ми је доста, кад намеравам да урадим неки посао. Ја ћу још да говорим с вама, пре но што одем у варош.

Фалкенберг се прибра и, да не би понова показао своју слабост, рече:

— Лаку ноћ!

И оде.

Азбјерн Краг се врати у атеље.

Он се опростио од конзула у некој врсти предсобља.

Кад је затим хтео да отвори врата која су везивала собу с атељеом, застаде и ослушкиваше.

Затим нагло отвори врата и уђе.

У столици пред средњим прозором — у столици у којој се Карло убио и која је још пре једног тренутка била празна, седео је један човек.

VII. глава.

У столици је седео један човек, а столица је стојала пред једним прозором који није био покривен, тако да је јутарња светлост продирала унутра и бацала белу сенку на ту личност.

Азбјерн Краг прво застаде неко време у вратима и посматраше га радознало. Тада рече, смејући се:

— Ти се добро развијаш, већ имаш смисла за ефекат.

Човек у столици се подиже.

Био је то Крагов слуга и помоћник, осамнаестогодишњи Јенс.

— Али и ви се ничим не дате збунити, — рече Јенс и посматраше свога господина са дивљењем.

Детектив не одговори. Приђе прозору и разгрне све завесе, тако да је дневна светлост могла да испуни велику собу.

— Овај ме мрак успављује, — рече он — тако је боље. Како си се сетио да дођеш овамо?

— Ја сам само испунио вашу заповест.

— Моју заповест?

— Да, ви сте синоћ казали да не треба конзула да пуштам из вида, и то сам и учинио.

— То је истина. Ти си вешт младић. Али како си ушао у ову собу а да те нико не примети?

— Јесте ли можда заборавили како сам се добро некад пентрао, — запита Јенс и тако се гласно смејао, да га је Азбјерн Краг опоменуо. — Та ви знате да умем да се верем као мајмун! Сећате ли се још кад сам хтео да опљачкам златарску радњу? Већ сам се по олуку попео до трећег спрата, кад сте одједном ви искрснули доле на улици.

— Сећам се, — одговори Краг: — а шта сам ти тада рекао?

— Казали сте, ако се одмах не скинем, да ћете ви мени да скинете прсте метком. Држао сам се рукама за перваз.

— Тако је. А јесам ли пуцао? — запита Краг, смешећи се.

— Не, сматрао сам за боље да се скинем и да се предам: знао сам, да неће ништа да користи. И тада сам вас познавао, као...

— Добро, добро! — прекиде га Краг — Дакле, ти си ушао кроз прозор?

— Да. Седео сам тамо иза птица.

Јенс показа један велики јапански сунцобран.

Азбјерн Краг се угодно ували у самоубичину столицу, где је Јенс малочас седео.

— Видим, да постајеш сасвим употребљив за важне послове, — рече он. — Ти си већ спремнији него тајни полицајци из наше полиције. Али нећемо да зановетамо. Хајде, испричај ми шта си све видео. По писменом извештају који сам од тебе добио врло ме занима шта си дознао.

Детектив се завали у столицу и мало затвори очи. То је чинио радо, кад је хтео пажљиво да слуша и у исто време да се одмара.

Јенс се посади у столицу пред њим. На лицу младог човека била је исписана вредноћа и проницљивост. Његове живе, неустрашиве очи давале су његовом лицу интелигентан израз. Краг је врло добро учинио кад је овога младића подигао из кала и учинио га својим помоћником. И Јенсово обожавање и оданост Азбјерну Крагу нису имали граница.

— Ти си дакле изашао на улицу, кад сам ти дао уговорени знак звоном?

— Да, — рече Јенс. — Одмах затим конзул је изишао из куће и отишао до прве трамвајске станице, где је чекао трамвај који иде у Оско. Попео се на предњу платформу, ја на задњу. Кад је трамвај стао...

— Где је стао? — запита Краг.

Очи младићеве весело синуше кад је казао:

— Код затвора.

— Затим?

— Конзул је сишао и ја сам пошао за њим. Дошли смо до улице Св. Халварда и прошли поред неколико лепих кућа са баштом. На самом крају улице застао је господин конзул пред једном малом једноспратном кућом. Није била баш права вила, али ни кућа за издавање. Пре но што је ушао, погледао је око себе. У истом сам тренутку стајао пред једним плакатним стубом и звиждукао. Нато је господин Фалкенберг ушао у кућу. И није дуго потрајало, и ја сам такође био код врата. Приметио сам неку стару госпођу која је конзула пустила унутра, говорећи: — „Ада вас већ чека с нестрпљењем...“ — Више нисам чуо. Чекао сам пет минута. Тада сам и ја звонио.

— На главном улазу? — запита Краг.

— Био је само један улаз. Иста госпођа која је пустила конзула, отвори и мени. Ушао сам у ходник, један сасвим мали ходник, из кога се видела кујна, била је то велика и чиста кујна из које се осећао диван мирис кафе. Госпођа је била врло пријатна и запита ме шта желим. Упитам, да ли су ту поручене неке рибе.

Азбјерн Краг га прекиде једним покретом руке:

— То је била погрешка — рече он. — Са таквим изговором нећеш моћи да дођеш ни до прве собе. Требао си да измислиш нешто друго, рецимо да су те послали да измериш водени притисак. У 99 од сто случајева домаћице се тако даду преварити.

— Али она је нека врло паметна жена, — примети Јенс. — Погледала ме је испитивачким погледом због чега сам био мало збуњен, и онда ми одговори, да код ње нису поручене никакве рибе. Ја сам морао да одем.

— Број и таблица на вратима? — запита Краг.

— Улица Св. Халварда 63, — одговори Јенс. — На месинганој таблици на вратима, стоји урезано име: Удова Елиза Кених... Иза таблице је стајала бела посетница. Ево је...

Јенс пружи Крагу једну посетницу и овај прочита: Ада Кених:

— Лепо, — рече Краг. — Дакле, удовица са ћерком.

— Јест. Распитао сам се у оближњој млекарници и дознао сам, да те две даме станују саме у тој кући. На то сам вам послао оно писмо.

— Ово писмо? — промрмља Краг и извуче из џепа један прљави, бели омот у коме је био један оцепљени део плакате. На полеђини је стајало:

„Конзул Фалкенберг је отишао у Улицу Св. Халварда да посети неку даму Аду Кених, која станује код своје мајке, удове Елизе Кених.“

— То сам писмо послао, јер сам мислио, да је можда хитно. А ја сам морао сам да останем и да пазим на конзула.

Молимо читаоце да по нашем расписаном конкурсу из првих шест бројева изволе **одмах** послати исечке са ознаком својега броја, како би могли учествовати у конкурсу.

Месеца марта биће, као и обично, извлачење лозова Државне Класне Лутрије.

Онај читалац, чији се послати број тачно поклопи са бројем који добије главни згодитак на вучењу у месецу марту, добиће **награду од 5000 (пет хиљада) динара.**

Ако ниједан читалац не би *тачно* погодио број главног згодитка у месецу марту, поделиће се три награде и то:

прва награда у износу од динара **1000 (хиљаду)** *доделиће се ономе чији број буде најближи извученом броју главног згодитка,*

друга награда у износу од **500 (петстотина)** *динара доделиће се другоме по реду са бројем најближим извученом броју,* а

трећа награда од **300 (тристотине)** *динара доделиће се трећем по реду.*

— Добро је, што сам добио ту новост — рече Краг. Свакојако сам је добио на време, те сам могао да отворим браву са словима.

— Какву браву са словима? — запита заинтересовано Јенс.

— То је нешто, што те се засад не тиче, — одговори Краг. — Засада... дометну одмах.

Јенс се пожури да продужи свој извештај:

— Имао сам среће, јер сам познавао некога у близини. Онде сам дознао нешто о госпођи и госпођици Кених.

— Ко је то „онде“? упита Краг.

— Једна моја млада познаница, — рече Јенс. — Једна шваља.

— Аха!

— Дознао сам, да је госпођа Кених удова капетана, који је умро пре три године. Они живе од пензије и од часова клавира, које даје кћи. Врло су поштени људи и мирни. Кажу, да је госпођица Ада врло лепа. Причају по суседству, да је конзул већ годину дана с њом верен. Али док је живео отац конзулов, није могло бити речи о женидби. Сада тврде, да ће скоро и званично да је вери. Конзул се задржао код њих више од једног часа. Чим је изишао, ја сам опет пошао за њим. А сад је било лакше пратити га, јер је био мрак. Конзул поново седе на трамвај и оде у клуб „Регату“. Ја сам чекао напољу.

— Зар ти није било сувише дуго време? — запита Краг, смешећи се.

— Не, — одговори Јенс — седео сам на једној клупи код трамвајске станице и посматрао сам ноћне птице које су излазиле из хотела или из Позоришне Кафане. Доцкан у ноћ изишао је неки смешан човек из клуба, неки велики, дебели и бесни Швеђанин. Псовао је и грдио, да је била страхота. Најзад изиђе конзул у пратњи једног страног господина.

— Ти ме дакле ниси познао? — запита Краг.

Јенс заврте главом.

— Не, ко може вас да позна, ако ви нећете да вас познају, — рече он. —

— Како си могао да нас пратиш, а да те не приметимо?

— Ви сте ишли тако лагано, да сам могао да вас пратим и на теретним колима, — рече Јенс. — Кад сте дошли до вила, било ми је лако да се кријем у сенци дрвећа. Кад сте ушли у кућу, испео сам се на други спрат, где сам видео један отворен прозор. Тек пошто сам чуо глас тога страног господина, знао сам да је Азбјерн Краг.

Детектив се подиже.

— Ускоро ће се цела кућа пробудити, — рече он. Гледај што пре да се изгубиш. Врата су затворена, и мораш истим путем којим си дошао и да се вратиш.

Јенс скочи.

— Изгубићу се без шума, као магла. Имате ли какав нови задатак за мене?

Азбјерн Краг премишљаше.

— Ако наиђеш на један зелени ауто од 25 коњских снага, а са светиљкама у облику S, не испуштај га из вида.

— Нека буде!

— Ако га пронађеш, пошљи ми вест по коме, или ми телефонирај. Ти знаш, како можеш да ме нађеш?

— Јесте.

— Онда бежи!

Јенс је већ био на прозору. Одмах после тога попе се он на прозор и поче да се спушта по жици од громобрана. Краг га је пратио очима, све док се није спустио доле.

Онда намаче све завесе на прозорима, баци се на диван и заспа.

Спавао је два сата. Кад се поново обукао, био је опет детектив. Рударски инжињер Квам је ишчезао.

Он сиђе у собе Ејнара Фалкенберга. Конзул још није био готов, али одмах ће доћи, како му је јавио стари слуга.

Доручак је био спремљен за двојицу.

У кабинету за рад лежале су јутарње новине.

Краг их је врло пажљиво разгледао, али, изгледа, да нису садржавале ништа занимљиво.

— Добро јутро, господине Краже! Јесте ли добро спавали?

Фалкенберг је ушао.

— Као што сам вам казао, два сата, — одговори Краг: — али изгледа да сте ви провели врло рђаво ноћ.

— Ужасно. Скоро нисам ока склопио.

Господа се упутише столу.

Конзул затражи шампањца, да би се освежио.

И Азбјерн Краг попи једну чашу.

Конзул рече:

— Да одмах пређемо на ствар: ви знате за мој однос према Ади Кених.

Краг га зачуђено погледа.

— Да, — рече после кратког оклевања, — ја сам за то сазнао јуче. Али то нема никакве везе са целом том ствари.

— Не, само у толико што сам име своје веренице употребио за браву.

Азбјерн Краг климну главом.

— Кад сам дознао, — рече он: — да сте ви тајно верени са једном дамом, госпођицом Адом Кених, одмах сам помислио: то је име можда употребио за своју браву. То обично чине заљубљени људи. Била је то само претпоставка, али морате да признате да није била невероватна.

— Дабоме.

— И показало се, да је збиља тако. Требало би да промените име у брави, господине конзуле.

Ејнар Фалкенберг је седео неко време ћутећи, па затим продужи:

— Пошто познајете мој однос према тој дами, хтео бих да вас на то упозорим, због ње саме, да је наша веза потпуно часна. Ја је волим и оженићу се њоме.

Краг га прекиде:

— То ме се ништа не тиче, — рече он. — Али, међутим, хтео бих да вас упозорим, да још неко други зна за ваше односе и то још дуже него ја.

— На кога циљате?

— На Валентину.

— Паук! — повика Фалкенберг. — Да. Ви можда имате право.

— Можда то ништа не значи, — продужи детектив, умирујући га. — Можда је она већ заборавила. Али ви бисте требали да обратите пажњу на то.

Господа су већ доручковала и детектив предложи да одмах оду у град.

Конзул пристаде. Имао је разних послова у својој канцеларији.

— Хоћемо ли поћи пешице? — запита он.

— Било би боље, кад бисмо се одвезли, — одговори детектив. — Да ли имате нека врло елегантна кола?

— Нека елегантна кола? — рече конзул зачуђено. — Па имам један сасвим нов ландауер.

— Тај ћемо узети. И још ваше дивне вранце и најсјајније хамове што имате.

— Али било би ми непријатно да изазивам општу пажњу, — примети конзул. — Пашће у очи кад бих се једног радног дана у таквом сјају одвезао у град.

— Ипак учините. Ја имам једну одређену намеру.

— То је што друго.

Он даде налог да се упрегне.

— Чуди ме, уосталом, — рече конзул, кад су се пели у кола, — да сте скинули своју одличну маску и опет постали Азбјерн Краг.

— То сам урадио ради вас, — одговори детектив.

— Ради мене?

— Да, јер хоћу да вас спасем из канџа Паукових. Али ако се, међутим, у овим колима која привлаче општу пажњу, провеземо кроз град, цео ће нас свет видети и говориће: Гле, та то се возе конзул Фалкенберг и детектив Азбјерн Краг! Пре но што прође и један сат, знаће и Валентина за то, и она је довољно паметна, да разуме ствар како треба.

Конзул слушаше са напрегнутом пажњом.

— И биће јој јасно, — продужи Краг: — да у мени има опасног противника, који јој је дорастао. И због тога ће своје нападе да управи на мене, уместо на вас. Она би вас самог врло брзо страшно измучила и осрамотила. Као што видите, ја се сам откривам да бих вас заштитио. Али да Валентина не би ни тренутка сумњала колико озбиљно ја схватам све то, ставићу јој и то на знање...

— Шта ћете предузети? — запита Фалкенберг.

— Засад је углед те жене потпуно неокаљан, — рече детектив. — Она, шта више, општи са најбољим друштвом па добија позивнице и од тако отменог човека, као што је саветник Тотен. Сви се диве њеном духу, њеној племенитости и лепоти, нико ништа не сумња у њу, али ја хоћу да је обавестим о томе, да знам да је она само једна злочинка, једна рђава и грозна жена, и нека зна, да нећу да мирујем, док не стекнем довољно доказа да јој здерем образину...

— А како треба то све да дозна? — запита конзул.

— Ја ћу јој то сам рећи, — одговори детектив, — часно и отворено, пре но што започнем борбу.

Детектив погледа на часовник.

— У један сат биће код Паука, да јој учиним своје подворење, — рече он.

Елегантни ландауер са дивним вранцима јурио је брзо кроз алеју тога летњег поднева.

Фалкенберг је био суморан и озбиљан.

Али нико није по безбрижном лицу Азбјерна Крага могао да примети, да он започиње борбу против једне опасне злочинке.

А много је света опазило, да се конзул Ејнар Фалкенберг и чувени детектив Азбјерн Краг возе заједно.

VIII. глава.

Конзул Ејнар Фалкенберг и Азбјерн Краг одвезоше се заједно у конзулов биро. Ту се опростише. Азбјерн Краг се одвезе обичним фијакером до полиције, да изда разне наредбе за тај дан.

Скоро се читав час задржао у полицији, где је имао један дужи разговор са шефом тајне полиције. Иако Азбјерн Краг није био у званичној служби, ипак му је шеф дао пуномоћје, да има иста права као сваки чиновник.

Међутим је часовник одмакао и подне превалило и пошто се Краг био решио да Валентину Кемпл посети у један час, морао је да се пожури, јер је имао да посвршава још неке послове. Излазећи из полиције, срете једног задиханог човека, који је дотрчао са неким писмом у руци.

Краг га задржа и запита:

— Куда ћете?

— Имам једно писмо за Азбјерна Крага, — рече човек, — хитно је.

Детектив узе „писмо“, које се састојало из једног парчета новина, на коме је Јенс, млади конзулов помоћник, написао: „У овом тренутку пролази ауто кроз улицу Карла Јохана.“

У идућој минути био је Азбјерн Краг већ доле на улици где му је успело да одмах нађе фијакер.

— Познајете ли ме? — запита детектив.

— Да, — одговори смешећи се кочијаш.

Детектив се попе у кола.

— Ви знате да не трпим приговора од вас кочијаша кад се возим на вашим крнтијама.

— Да.

— Исто тако вам је познато да добро плаћам и да никад не запињем због рачуна.

— Никога не возимо радије од вас, господине Краже.

— Добро. Терајте лагано кроз улицу Карла Јохана и пазите на оно што вам будем наредио.

Пет минута касније кола су закренула за угао код Поште и затим пошла лагано кроз улицу Карла Јохана. Био је диван сунчани дан, на улицама пуно света и кола.

Пред Гранд-Хотелом је чекао велики зелени аутомобил. Краг је одмах видео да је то онај исти кога он тражи, са светиљком у облику слова S.

Он нареди кочијашу да стане и уђе у радњу из које је могао мотрити на Гранд-Хотел и на улицу.

У близини аутомобила се наместио један чистач обуће. Азбјерн Краг се осмехну кад га спази. То је био Јенс.

Најзад изађоше два господина из хотела и уђоше у ауто.

У истом је тренутку детектив био напољу код фијакера.

— Видите ли онај зелени ауто, рече Краг, који тамо тера полако кроз улицу. Кочијаш потврди главом.

— Морате да изведете један мали судар са тим аутом, рече Краг мирно седајући у кола.

— Судар? повика уплашени кочијаш.

— Урадите као што сам вам казао. Немамо много времена.

— Али кола нису моја, примети кочијаш.

— Ја ћу платити штету. Само брзо.

Кад кочијаш виде да нема поговора, скрене колима у средину улице, право у сусрет аутомобилу. Али овај је јурио тако брзо да судар с њим не би могао бити безопасан. Азбјерн Краг се није дао збунити пред овом опасношћу. Седео је са новинама у руци, читајући последње новости.

Кад је аутомобил био на неколико метара од кола, тргну кочијаш узде тако нагло, да је коњ скочио у страну. У тренутку ауто удари о задњи точак кола и сасвим га размрска. Кола се претурише и Азбјерн Краг испаде напоље. Окупи се у часу гомила света и ауто стаде. Нико није видео до кога је кривица због судара, али су сви тврдили упорно да је шофер крив.

Показало се да оба господина која су седела у ауту, говоре рђаво норвешки. А и са оно мало знања што су имали изгрдише кочијаша да је неспретан и неспособан. Хтели су понова да седну у ауто и да се одвезу, кад им приђе неки обућар у црвеноме капуту и поче се заклињати да је ауто био наопачке управљен него што треба, када је пролазио поред кола. Велика маса света, која се била искупила, сада отворено стаде на страну кочијаша.

Азбјерн Краг, који се испрва претварао да је изгубио свест, брзо дође себи и показа странцима свој полициски знак. Изгледа да је то произвело на њих врло мучан утисак и они нису имали куд него му пружише своје карте. На једној је стајало: Барон де Кинел, а на другој: Хосе Исајо, сенатор. Барон је био плав и дебео, а други необично мршав и црномањаст. Господа се учтиво поклонише детективу и дадоше му своју адресу: Гранд-Хотел. Они нагласише да ће платити штету.

Али Краг дозва два жандара и наложи им да отпрате господу на истоме аутомобилу до најближе полициске станице. Нато су се она два странца страшно наљутила и гласно протестовала о бруталном увиђају и безобзирности. Краг је био неумољив. Најзад пристаде да се и сам одвезе с њима до полиције.

Азбјерн Краг се намести спреда поред црномањастог Шпанца док је Француз, барон седео сам позади. Кад је ауто прелазио преко трга, примети Краг једног човека, који беше застао кад је ауто пролазио и скоро пао од изненађења. То је био Ејнар Фалкенберг. Азбјерн Краг му климну главом и прочита са његовог ужаснутог лица да је препознао оног црномањастог човека, кога је срео оне ноћи када се Карло убио.

Када су стигли у полицију, Азбјерн Краг није нимало узимао у обзир примедбе странаца да се журе и да им је време скупо. Они понудише да плате двоструку и троструку цену, али Краг се није дао збунити. Прво је разгледао аутомобил. Одмах виде да су светиљке тек скоро намештене, да су кола скоро обојена у зелено и да је његова прашња боја била црвена. Није било сумње да је то био ауто Карла Фалкенберга. Затим обрати детектив пажњу на блато, које се налепило по точковима и примети:

— Као што видим, ви сте ноћас имали дугу вожњу.

Шпанац прво добаци Крагу оштар кратак поглед пре него што одговори:

— Тако? По чему то закључујете, господине?

— По песку који се налепио за гуму, објасни Краг. Такве црвенкасте земље нема нигде у ближој околини Кристијаније.

Он скиде равнодушно пуну шаку земље са точкова и од тога нешто баци, а нешто неприметно задржа на своме длану. Затим позва господу у полициски уред и поче, на њихово велико запрепашћење, да их саслушава.

На тај начин дознаде да Шпанац има 46 година и да је бивши сенатор. Бави се већ два месеца у Кристијанији ради неких трговачких послова. Посетио је све велике извознике и на тај начин добио приступ у друштво,

направио много познанстава и већ беше склопио неколико послова.

Барон де Кинел је био правник и рентиер. Налазио се од пре месец дана у Кристијанији и хтео је да отпутује за који дан.

Азбјерн Краг све то брижљиво забележи у један велики протокол, умоливши их за извињење што мора да их узнемирава, али да је то потребно јер норвешки закони то захтевају; он чини само своју дужност. На Французовом лицу се огледаше велика досада, а Шпанац га је неколико пута криомице и испитивачки погледао. Изгледало је да се Шпанац чуди због тога што се овај енергични и елегантни тајни полицајац тако много брине за тај обичан аутомобилски судар. И кад је Краг почео да их испитује због аутомобила, почела је у Шпанцу да се рађа сумња.

— Јесу ли господа аутомобил донели из иностранства? запита Краг.

— Не, одговори сенатор, купили смо га овде у граду.

— Тако! Од кога? запита Краг опет, чекајући са пером у руци на одговор.

— Је ли због тога потребно и о томе давати обавештења?

— Драга господо, одговори Краг учтиво, да те формалности нису потребне, никад вас не бих мучио тим питањима.

— Е па добро. Да, купио сам га овде у Кристијанији од једног господина, само се не сећам више како се звао.

Обраћајући се Французу, који беше скоро заспао на клупи, продужи:

— Знаш ли још, како се звала она скитница од које сам купио ауто?

Француз га погледа не разумевајући.

— Онај што је увек био у новчаним неприликама. Та како се само звао?

— Можда ће вам бити позната бар његова адреса, дометну Краг. Говорио је што је могао равнодушније и мирно.

Сенатор одговори:

— Немам појма где станује. Али сад се сећам како се зове. Звао се Фалкенберг, Карл Фалкенберг.

— Шта сте платили за ауто?

— Десет хиљада.

Сенатор извади нотес и показа детективу једну хартију, на којој је Карл Фалкенберг потврдио да је примио десет хиљада за аутомобил.

Детектив се захвали и врати сенатору ту хартију.

— Вама је свакако познато, рече он, да је тај Фалкенберг мртав.

— Одиста? Не, то нисмо знали.

— Убио се.

— Ах!

— Кажу, због једне даме, по имену Валентина Кемпл. Зову је и „Паук“, рече Азбјерн Краг, и то ми изгледа врло згодно име за њу.

Сад је и Француз постао пажљивији.

Сенатор узе свој шешир.

— Имам ту част да познајем дотичну даму, рече он, и не могу да дозволим да се у таквом тону говори о њој. Само ме околности, господине, уздржавају од тога да вам дам прикладан одговор.

Азбјерн Краг са уживањем примети срџбу свога саговорника. Сенатор се скоро више није могао уздржати.

Детектив склопи велики протокол.

— Је ли то све, што сте хтели да сазнате? запита сенатор раздражено.

— Не, одговори смешкајући се детектив, радо бих вам поставио још два питања, само се бојим да на њих ипак нећете одговорити.

— Ипак покушајте.

— Прво, хтео бих да знам где сте ноћас били с аутомобилом?

— То је једно питање. А друго?

— Хтео бих радо да сазнам како се збиља зовете?

Шпанац за један часак изгуби присуство духа; али затим удари у гласан смех, климаше главом и смејући се изађе.

Краг их је испратио. И он се смешио. Кад су оба странца већ ушла у аутомобил, промоли сенатор још једанпут главу и рече Крагу:

— Ви имате неку нарочиту наклоност према томе да се мешате у туђе ствари. Боље је оставите се тога!

— Зашто, ако смем питати?

— Зато што може скупо да вас стане, одговори црномањасти Шпанац.

Не сачекавши одговор потераше ауто.

Азбјерн Краг се врати у своју канцеларију.

Ту пажљиво сабра земљу, коју је скинуо са точкова, иситни је прстима и разгледа је микроскопом. Пошто га преглед, изгледа, није задовољио, извади из ормана један велики дугуљасти ковчег и отвори га. Био је подељен у много мањих одељака, који су били раздвојени стаклом.

Већину одељака испуњавали су шљунак, песак и блато. На стакленим поклопцима била су исписана имена разних места из околине Кристијаније. Ниједна земља се не слагаше с оном што је Краг скинуо са точкова. Зато метну ту земљу у један празан одељак и налепи на стакло етикету са натписом: Са точкова сенаторових. Затим гурну ковчег опет у орман.

Краг после овога запали своју лулу, па се завали у наслоњачу да би још једанпут добро промислио о овој ствари. Био је уверен да је сенатор само оруђе Валентинино. Није се плашио тог малог чврстог јужњака пакосних очију, али било му је јасно да је то противник кога се треба чувати. Сад је „Паук“ био већ на чисто с тим да је Азбјерн Краг њен главни непријатељ, а не Фалкенберг. Тиме је свакако отклонио њен напад на тога човека, али се због тога и сам изложио великој опасности.

(Наставак у идућем броју).

Младоме лекару Марселу Барањону, који се вратио са пута око света, умро је стриц на тајанствен начин, од т. зв. „Бронзане болести“. То је био осми случај у Паризу, и увек би нашли само металисован леш који је био сав покривен кором од бронзе. Док полиција стоји немоћна, а чувени научници паште се да пронађу бацил бронзане болести, Марсел Барањон узима на себе да расветли ту чудну загонетку.

Бронзана болест.

Пјер Декло.

Тарден се не могаде уздржати, а да не узвикне:

— Потпуно делим мишљење г. др. Барањона, јер чињенице говоре.

Професор Леже пак, уместо сваког одговора, скиде кукуљицу. Очи су му блистале живим сјајем. Како је и Тарден, протумачивши погрешно покрет старешине, хтео скинути своју кукуљицу, професор узвикну:

— Станите, Тардене! Ја вам нисам дозволио. А ја сам овако поступио нарочито. Хоћу сам себе да казним, што нисам помишљао на испит „окужених“. Ако је др. Барањон у праву, шта мари што је кукуљица скинута? Ако није и ја се заразим, умрећу без жаљења, јер сам, први пут у својој дугој кариери, учинио једну велику грешку. Од овог тренутка сматрајте и мене као „окужена“, г. Тардене. Тражим једино да спавам у засебној ћелији!

— Ах, учитељу! — узвикну хемичар сузних очију — потпуно схватам Ваш бол, али Ви морате живети због Вашег генија, као и зато што бронзани микроб не постоји. И највећи људи греше. Зато се умирите.

Др. Барањон потврди речи хемичареве и замоли за дозволу да се повуче, јер мора хитати да пронађе ниткова који је узео живот осморици људи.

*

Убица и лопов.

Др. Барањон осећао је енергију, која би га и 48 сати одржала на ногама. Ниједан од осморице умрлих није био сиромах, већ крупни богаташ. Изишавши из Института, др. Барањон одвезе се до нотара свога покојног стрица, који је такође од полиције добио налог да ћути, али је, разуме се, одговорио на сва питања младога лекара, видећи да ни власти од њега ништа не крију.

— На сам дан своје смрти долазио ми је покојник и изузео двеста хиљада франака у папирима, говорећи да је то само почетак и проба, а он је нашао човека који ће му тако повољно уложити новац, да досадашњи његови улози, према добити у изгледу, не значе просто ништа. Ја сам одвраћао Вашег рођака од лакомисленог поверења у људе које не познаје и тражио сам да мене доведе у везу са тим човеком, а ја ћу већ умети да чувам његове интересе; али није помогло ништа. Уосталом, да ли је г. Барањон стигао да преда новац дотичном господину или га је смрт претекла, велико је питање. Ја мислим да су папири још у столу г. Барањона, јер мењач код кога је он обично мењао свој новац и продавао папире, вели да г. Барањон није долазио њему са тих 200.000 франака. Најзад, ето вам листе тих обвезница: као генералноме наследнику г. Барањона, могу Вам је предати — рече нотар.

После тога, млади лекар обиђе нотаре свих помрлих од бронзане болести и утврди да је сваки од њих, уочи своје смрти, изузео од свога нотара по 100.000 или 200.000 фр. с тим да их богато пласира некоме проналазачу. Лекар је био начисто да се у томе „проналазачу“ крио опасан разбојник који је, искористивши свој паклени проналазак, убијао своје жртве на растојању, да би их могао лако опљачкати.

Прво што је учинио млади лекар било је да оде управнику полиције, који рече на излагање др. Барањона:

— Уверавам вас да ће вам стриц бити освећен. Ставићу на ноге цео полициски апарат, да се злочинац што пре ухвати. Само се по себи разуме да се цела ствар има водити у највећој тајности.

Марсел Барањон узвикну:

— Не, господине управниче, прошло је време ћутања. Напротив, треба ствар раструбити и на тај начин охрабрити зликовца, који се овако забио у мишју рупу и не зна на чему је. Шта више, можда тај човек мисли да полиција назире истину, те се зато добро чува. Ако пристанете да мене послушате, обавестите на првоме месту сву штампу о бронзаној болести, испричајте да је Париз био пред страшном заразом, али је свака опасност прошла, благодарећи науци, која је већ поготову пронашла лек противу те страшне болести.

— Назирем Ваш план, докторе! — прихвати управник и настави:

— Човек са златним наочарима помислиће да је већ сва опасност прошла и похитаће да прода хартије од вредности које је упљачкао од својих жртава. У исти мах обавестићемо све банке и мењаче да воде рачуна о бројевима упљачканих папира, листу којих ћемо им ставити на расположење и чим би се пријавио ко с тим хартијама, ухапсити га! Изврсно. Речено, учињено.

*

Човек са златним наочарима.

Сутрадан је цео Париз дрхтао од ужаса, сазнавши преко новина каква се страшна зараза крила у његовим недрима. Репортери послати у Пастеров Завод издалека су могли посматрати кућу мртваца од бронзане болести, јер је управо сада „надзор“ био строжији но икада. Досетљивост полиције отишла је још даље. Речено је једном чиновнику Завода нека се тобож даде поткупити од једног новинара, кога ће увести кришом у Завод, показати му све, па чак дозволити да слика лешеве. Чланак је начинио сензацију, у толико пре што се разлагало на дугачко и на широко о серуму који је пронашао проф. Леже против страшних микроба бронзане болести. Почеше интервјуи, а интервјуисани научници били су сви врло резервисани, осим двојице-тројице које је полиција посветила у тајну и молила их да даду овакав или онакав интервју новинама, само да би зликовац стекао уверење да меродавни верују у бајку бронзане болести те да он буде сигуран за своју кожу.

И заиста, већ сутрадан стигне у полицију извештај неколиких банака да је један старији господин у златним наочарима нудио односне папире од вредности на продају, а они му рекли да дође поподне. У исти мах детективи који су били распоређени по банкама, стану одмах пратити своју жртву. Он се пак свуда легитимисао као г. Понвиле, са станом у улици Октав Феје бр. 102. Ну, одмах се видело да му то није прави стан, јер детективска брза испитивања показаше да је он тај стан најмио тек пре три месеца и да ретко кад у њега свраћа. Г. Понвиле вратио се и после подне у банке по одговор, а детективи су га већ чекали. Примивши новац за продате обвезнице, далеко од сваке сумње, сам је одвео детективе у свој прави стан, у улици Борзелини бр. 151, на крају града. То је једна скромна кућица, са баштицом унаоколо и с гаражом. У суседству се тај човек издавао за механичара који има неуспеле проналаске, и бори се с материјалним тешкоћама. Био је познат под именом Бернара Лувадра. Сви га сматраху за особењака. Нарочито су падале досетке на рачун његовог аутомобила врло чудног облика и у коме је он врло ретко излазио.

Управник полиције чекао је само др.-а Барањона да приступи хапшењу злочинца, а када су заједно стигли до куће старога злочинца и управник дао руком знак једном човеку који се ту шеткао, одјекну писак и из суседне куће излети читав рој детектива, опколивши кућу сумњивог механичара. Кад су управник и лекар ушли у његов стан, он је већ био везан до ноката у своме ангару, окружен разним алатима и препаратима.

— Признајте, убицо умрлих од бронзане болести, — подсмевао се управник града — да и над попом има попа! Ви сте лукави, али ми смо лукавији.

— Ја вас не разумем! — рече онај мирно, не збуњујући се.

— Немојте ни покушавати да се извлачите — прихвати управник — јер имамо исувише доказа о вашој кривици. Код вас је новац обвезница покрадених од осам жртава. Боље ће бити и за вас да одмах све признате.

Бернар Лувадр промрмља:

— Јесте, били сте јачи. Мислио сам да сам непобедан, а жалосно је изгубити игру већ при самоме крају. Зар се ја толико мучио да прикупим то јадно богаство, па да будем ухваћен у тренутку када сам се спремао да напустим Париз за увек. Играо сам и изгубио сам партију!

Затим настави:

— Ако вам не речем, никад сами нећете погодити! Требало ми је пет година да измислим свој проналазак. Хтео сам се прво њиме послужити индустриски, али сам после мислио да ћу се на овај други начин много брже обогатити. Ослободите ме веза, па ћу вам све показати!

Кратка заповест и злочинац би ослобођен веза.

Бернар Лувадр, миран и сигуран у себе, као професор хемије на часу пред експериментом, приђе столу претрпаном бочицама и епруветама, узе једну бочицу, изли неколико капи течности на длан десне руке, затим баци боцу на под и просу сву течност. У исто време говорио је:

— Ова течност која, као што видите, на мојој кожи није оставила никаквога трага, таквога је састава да дозвољава електричној струји, која долази са приличне даљине у облику таласа, да се распростре по једноме организму металишући га споља. Поступак досада невиђен који вас чуди, зар не?! Ја сам на руке својих жртава стављао по коју кап ове течности, служећи се при томе нарочитом рукавицом. Жртва не би приметила ништа. Од тога тренутка жртва је била осуђена на смрт. Ја бих пак имао на расположењу пуних десет сати. У томе размаку ја бих дошао са својим аутомобилом и стао пред кућом. Тад бих почео слати своје електричне таласе помоћу једне прилично сложене машине коју ћу вам сместа показати. Метализација се постизавала најдаље за петнаест минута, а да ли ће трајати и краће време, зависило је од удаљености.

— Кроз пола минута гаража и кућа биће у пламену. Ја сам електричном струјом повезао све судове са експлозивним течностима које ће упалити све што видите око себе. Ја сам припремио свој одлазак, господо!

Присутни се згледаше, запрепашћени. Никоме није ни пало на памет да шчепа злочинца и веже га. Једним скоком био је Лувадр код свога аутомобила. Дочепао је једну ручицу и повукао је. Мотор се крете, задрхта. Злочинац се стропошта.

Не испустивши ниједнога крика, претворио се у кип од бронзе.

— Неопходно је потребно извући одавде овај аутомобил и спасти га — узвикну Марсел Барањон, — јер би било страшно да нам измакне таква тајна!

— Доцкан! — примети управник града. — Чујте само оне ситне експлозије и погледајте овај плавкасти пламен! Злочинац има право: његова кућа гори. Излазите сви!

Полицајци и Марсел Барањон истрчаше на улицу. Аутомобил је био окружен плавим пламеном, а кућа је горела и распрскавала се са већим и мањим експлозијама.

Моје прво путовање железницом.

П. Розегер.

Мој кум Јован — Бог да му душу прости! — био је човек који је у све веровао, само не у оно што је природно. Оно мало ствари што је разумевао, било је од Бога, а све оно што није могао да појми биле су лажи и врађбине. — Човек, например, уме да штави кожу и да од ње гради чизме да му се не би ноге смрзле; та милост му је од Бога. Али ако се човек усуди да пронађе громобран или шта више телеграф, то није ништа друго до ђавоља маштанија. Бога је сматрао мој кум Јован за једног добродушног старца (сасвим као што је он сам — Јован — био), ђавола пак за једног лукавог никоговића, коме нико ништа не може, а који и самог Бога, на његове очи или иза леђа, вара.

Сва његова утеха и одбрана од нападаја тог нечастивог непријатеља и све његово поуздање била је црква Маријашуц на Семерингу. До ње је било, одприлике, дан хода, и сваке године појединпут ишао је мој кум Јован на тај ходочашће. Када сам већ био прилично одрастао (ја и јаре били смо једина створења која мој отац није могао да стигне, кад би појурио с каишем), хтеде кум Јован и мене да поведе у Маријашуц.

— Нека иде, — рече мој отац: — Може бар у исто време да види и ту железницу, што су је саградили преко Семеринга. Кажу да је ров кроз брдо већ свршен.

— Не дао Бог, — узвикну мој кум, — да је видимо! Све је то само опсена, ништа није истина!

— Може бити, — рече мој отац и оде.

Ја и мој кум кренусмо на пут. Ишли смо преко брда Штилека, само да не бисмо дошли близу долине где су, по причању људи, ишла ватрена кола. Али, када се попесмо на врх брда па погледасмо у долину, видесмо дуж једне оштре линије једног црва где мили и пуши цигару.

— Господе Боже! — узвикну мој кум. — То је оно! Бежи, дете!... И ми слетесмо низ супротну страну брда што смо брже могли.

Око вечери дођосмо у долину, али — или кум није познавао пут, или га је радозналост преварила — место да смо у Маријашуцу, ми смо стајали пред огромним насипом који води право у велики црни ров, избушен у брду. Отвор је био толики, да би могла у њега да стане читава кућа, а био је врло лепо и марљиво изидан. По насипу ишле су две дебеле железне шипке.

Мој кум је дуго стојао замишљен и вртео главом. Најзад промрмља: — Сад смо већ ту. То ће бити какав „новомодски“ пут, али да се кроз рупу путује, то лажу.

Из рова је долазио хладан ваздух као из гроба. Даље, према Шпиталу, горела је у вечерњем сунцу једна кућица уз сам железнички пут. Пред кућом је стојао велики дирек, на коме су се љуљале две као крв црвене кугле. Наједаред поче нешто да шушти на дирeку и једна се кугла терана невидљивом руком, подиже у вис. Да ту нису чиста посла, могло се лако да опази. Али ми смо ипак стојали као приковани.

— Кум-Јоване! — рекох ја лагано. — Зар не чујете како нешто грми у земљи?

— Наравно, да чујем, синко! — одврати ми он. — Грми нешто. Биће да је земљотрес.

Наједаред му се поглед укочи и он поче да стење. Железном пругом долазило је неко као ноћ црно чудовиште. Изгледало је из почетка да стоји, али је постајало све веће и приближавало се уз силан шум и хучање и испуштало из чељусти грдну пару. А иза њега. — —

— Заиме Божје! — узвикну мој кум. — Па ту су читаве куће повешане!

И збиља, место неколико затворених кола, где могу да седе путници, ми угледасмо читаву варош са многим прозорима где нам се приближује. Кроз прозоре гледале су многе људске, живе главе, а све је то ишло брзо са таквим шумом, да човеку памет стане. „То не може више ни сам Бог да заустави“, паде мени на ум. Мој кум подиже обе руке у вис и узвикну са очајањем:

— Исусе, Исусе, они одоше баш у рупу!

И већ је чудовиште са својих стотину точкова било у дубини. Задња страна последњег вагона смањивала се брзо, све се претварало у тачкицу и ишчезе после једног тренутка, само земља тутњаше и дим се дизаше лагано из рупе.

Мој кум обриса зној са лица и загледа се у тунел. Затим ме погледа и упита:

— Јеси ли и ти видео, дечко?

— И ја сам видео.

— По томе не може бити да је опсена, — мрмљао је кум Јован.

Пођосмо путем уз брдо. Из неколико рупа видели смо где дим излази. Дубоко испод наших ногу ишла су ватрена кола.

— Пропали су к'о чивутска душа! — рече мој кум и мислио је тиме на путнике. — Бесни људи, скочили су сами у гроб...

У механи на Семерингу било је сасвим тихо. Велике коњушнице биле су празне, столови у гостионици незаузети. Механџија, пре горди господар целога краја, позва нас учтиво да свратимо на ужину.

— Покварио сам апетит, — одговори мој кум. — Мудри људи не једу много, а ја сам данас постао за један грам паметнији.

Пошли смо даље. Пред нама је јурио воз, мали као гусеница, прелазећи уским мостовима дубоке провалије, улазећи на једне, а излазећи на друге рупе.

— Шта све неће данашњи људи учинити! — прогунђа мој кум.

— Још мало па ће се већ и са самом земљом куглати, — добаци му један занатлиски калфа, који у тај мах поред нас прође.

Кад смо дошли у Маријашуц хватао се већ мрак. Уђосмо у цркву где је горело црвено кандиоце, и помолисмо се Богу.

Затим повечерасмо мало код механџије и одосмо да спавамо.

Лежали смо неко време. Ја нисам могао ока да склопим под теретом утисака и у необичном расположењу, али сам мислио да кум већ слатко спава, кад овај одједном отвори уста и рече:

— Спаваш ли, синко?

— Не спавам!

— Чујеш, — рече он — мене је појахао ђаво.

Ја се уплаших. Тако што на овако светом месту, то је заиста било нечувено.

— Мора да се нисам пре спавања пошкропио, — шапуташе он: — Не даје ми мира.

— Шта, куме? — упитах ја с топлим саучешћем.

— Али сутра кад се причестим, биће ми лакше, — умиривао је он самог себе.

— Боли ли вас што, куме?

— Глупост. Шта мислиш, синко, кад смо већ овде, ту близу, не би ли и ми да пробамо, а?...

Пошто га нисам разумео, не одговорих ништа.

— Шта може да нам се деси? — продужи кум. — Кад други то чине, зашто не бисмо и ми?

Он то говори у сну, помислих ја, и слушах са све већом пажњом.

— Ал' ће нам се дивити, кад одемо кући и кажемо да смо се возили на ватреним колима!

Ја сам одмах пристао.

— Али то је грех, — промрмља он. — Сутра кад се причестимо, биће боље. А сад да спавамо, у име божје!

Идућег дана одосмо да се причестимо и исповедимо и обиђемо на коленима око олтара. Затим се упутисмо на станицу Семериншку, да је видимо, како рече кум.

Код станице угледасмо опет једну рупу. И она је била мрачна као ноћ. — Био је јављен један воз. Мој се кум погађаше са станичним чиновником. Давао му је два гроша да се провеземо кроз брдо, а чим будемо изишли из рова, ми да се скинемо.

— Али ту не стаје воз! — рече чиновник смејући се.

— Ал' кад ми хоћемо да се скинемо!? — рече мој кум.

— Морате да се возите до Шпитала. За два лица стаје три гроша и по.

Мој кум рече да он хоће да плати; али толико, колико велика господа плаћају, не може он, сиромашак, да дâ, а уз то нас двојица нисмо Бог зна какав терет. Али ништа није помогло; чиновник се није хтео цењкати. Кум плати. За то време измиле из дугог тунела воз; дахћући се приближаваше и ја сам већ мислио да се неће ни зауставити, али он бректаше, стењаше, дахташе и — стаде.

Као петао кад му изваде мозак из главе стајао је мој кум — а тако сам, без сумње, стајао и ја. Ми се сигурно не бисмо ни попели да нас кондуктер не угура у вагон. У истом тренутку зазвони звоно и ја чух како кум Јован мрмљаше, тетурајући се у купе:

— То мене оглашују.

Затим угледасмо у вагону клупе, а кад погледасмо кроз прозор — —

— Исусе и Маријо! — узвикну мој кум. — Напољу пролете један зид!

Одједном се замрачи и ми угледасмо како се на зиду наше собице упали нека лампа. Напољу, у мраку, хујало је и тутњало, као да смо водопадима опкољени, а неколико пута одјекну страховити звиждањ. Ми смо путовали под земљом.

Мој кум је држао руке прекрштене на крилу и шапутао:

— У Божје име! Сад нека буде што буде! Тако ми и треба, кад сам био толика будала!

Путовали смо тако једно добрих десет оченаша, кад се понова засветли, поред прозора пролете зид и ми видесмо да смо у долини.

Мој кум ме гурну:

— Чујеш, синко! Што јес', јес', страшно је било, али сад почиње да ми се допада. Лепо кажу, ватрена кола су добра ствар. Гле, та Шпитал већ ту! А тек што смо сели! Него знаш шта? Ми нисмо свој новац још одседели. Ја мислим, синко, да останемо још.

Мени је било право. Разгледао сам унутрашњост вагона, гледао кроз прозор, и никако нисам могао да се снађем.

— Чујеш, синко? — рече мој кум. — Море, паметни су људи. Ал' ће код куће да шире очи! Кад бих имао пара, дао бих да нас одвезу овако како седимо до наше куће.

— Карте! — викну кондуктер. Воз стаде а ми пођосмо к вратима.

Кондуктер нам узе хартијице које смо при поласку добили и стаде нам на пут.

— Хе, рођаче! — викну он. — Ове карте важиле су само до Шпитала. Мораш да доплатиш и то дупло. Свега форинта и два сексера.

Ја погледах мог кума, мој кум мене.

— Дечко, — рече он несигурним гласом, — имаш ли нешто новца код себе?

— Немам! — одговорих.

— Ни ја немам, — промрмља мој кум.

Одведоше нас у неку канцеларију. Ту смо морали да преврнемо све џепове. Једна плава марамица, коју господа и не додирнуше; парче тврде коре хлеба, једна чаћава лула, кресиво и нешто труди, најзад кожна кеса, у којој се налазила само једна месингана амајлија коју је кум носио увек у тврдом уверењу, док му је та света ствар у џепу, неће му никад понестати новца, — њу је кум сачувао до данашњег дана, када она на чудноват начин изгуби своју силу. Вратили су нам, додуше, сву ту нашу имовину, али су нас задржали читаве часове на станици. Неколико пута нас саслушаваху, док нас најзад у сам мрак не пустише да идемо кући.

Када смо излазили из станице, прогунђа мој кум:

— Ама, ипак је у та ватрена кола ђаво умешао своје прсте! Превео: Б. М.

Определење.

Био је Србин из бивше Аустрије, обичан, миран, али зато одушевљенији за народну ствар. О том његовом одушевљењу мало је ко знао, али га је он тим јаче чувао и крио у себи.

Кад беше букнуо Балкански Рат 1912. год. све његове мисли беху заузете оним ратним догађајима. Онда му се чињаше да би онај час био умро, кад би чуо да су Турци победили.

Али притом морила га је мисао, зашто да и он није узео оружје и отишао положити живот за те идеале. Често пута питао је себе, зашто други да лију крв и њему прибављају срећу и радост, а он само да чита новине. Зато је кореo себе да није родољуб, да нема ништа што би могло оправдати такво његово држање. Но поред свих ових прекора није био сасвим осведочен о њиховој оправданости, јер је добро знао да он о слободи мисли да је она највеће благо, да он за њу живи, да би он за слободу све дао, па и живот, али живот само у једном случају — у случају да слободу види као победницу, и окуси само за један час срећу коју би му она донела. Но мишљаше даље, да би тако могли сви мислити, те се нико не би жртвовао за слободу. Тада би почео опет корити себе. Еле, у њему се стално бораху ове мисли, и није знао поуздано рећи: да ли је родољуб или није. То му беше тешко, зато стално наваљиваше на себе да се некако определи.

Кад Срби победише Турке и затим Бугаре преживео је часове велике среће, и задовољавала га је мисао, да се крв неће више лити, и да настаје мирно доба, кад се може бити родољуб и без пролевања крви.

Али убрзо почне Европски Рат и њега обузме неочекивано узбуђење због нових нада и страховања, јер му се чињаше да би могао куцнути час остварења великих народних идеала, или по несрећи настати и теже ропство.

Одмах на почетку рата једним срећним случајем пребегне из Аустрије међу Србе. Већ то га испуни задовољством и поносом, јер то свакако беше чисто родољубиво дело, скопчано с великим тешкоћама и опасностима. Чињаше му се тада да је из пакла прелазио у рај док је прелазио границу која дељаше Србе од непријатеља. Дисао је пуном слободом у заносу и одушевљењу часова ни у сну несневаних. Али су дани пролазили. Борило се крваво. Много се гинуло. Рањенике су носили, а он је седео у кафани и читао новине. Неко га једном припита, зашто и он не узме пушку, и у тим речима било је и прекора и презира. Дође до закључка да је у рату најбоље умрети.

Међутим долажаху противречне вести с бојишта. Непријатељ је све то већом снагом и спремом ударао и дошао већ на Доброво Брдо, а он с неколико другова на Рајкову Камену, четрдесет километара далеко од непријатеља. Тада се реши да узме оружје и остане на Рајкову Камену, жив или мртав. Дотад увек сетан, беше постао одлучан. Под пушком осећаше се други човек: као да је неку светињу носио на себи. У једну реч, на пушку беше пренео сву своју љубав. Она га је држала да не клоне, да се нада, па та нада била и нада у смрт. Ради тога он се никад не раздвајаше с пушком. С пушком је ишао ноћу на починак. У загрљају с пушком спавао је. Умрети у планини, у слободи, с пушком у руци, за једну велику сврху, за њега бејаше постало једино уживање. Беше ванредно задовољан собом. Беше му мило да је рођен, да живи, да је најзад нашао прави пут: да се определио.

Али непријатељ промени тактику и почне нападати с бока. Тим Рајков Камен беше до последњег часа у рукама наших људи. Једнога дана рече му један његов друг да је лудост даље остати на Рајкову Камену и чекати смрт без користи, кад је отаџбина погажена. Али он је одговарао, да ће он до последњег даха остати на Рајкову Камену, да он друкчије неће, да је њему све погинуло кад му отаџбина гине... Његови другови не престајаху му говорити, да је смрт отаџбине само привидна, да ће се дочекати, само стрпљења, њен ускрс, да би било непромишљено узалуд гинути... и управ силом одвукоше га преко Арбаније у савезничку земљу.

Са својим друговима дође на Солунски фронт. Они исти озбиљни његови другови, који га пре силом макоше с Рајкова Камена, прозваше га на Солунском фронту јунаком Рајкова Камена.

Ћутао је. Шта ће? Определење! Њима је то определење смешно. Смешно! Дабоме да је смешно, закључиваше најзад и сам. Смешно, јâ шта него смешно!

Дотад повучен и ћутљив, наједном почне се са својим друговима шалити, играти се, с њима пити, пријављивати се болестан и бежати и клонити се смрти гдегод је могао.

Кад добисмо рат, сви бејасмо срећни, па разуме се, и он, али је он често пута говорио, да се за њега права срећа састојала у сновима о срећи о којој је сневао, и да он на јави не познаје праве среће, него само у сновима.

Б.

Маховина и север.

Често се говори са поуздањем да су за одређивање севера меродавни, по шумама, маховина и лишаји по дрвећу. Али није тачно да се маховина и лишаји налазе увек према северу. Недавно су један Американац, Кремер, и Француз Бедел утврдили занимљиве чињенице у том погледу.

У шумама Филаделфије, храстови, кестенови и друго велико дрвеће имају маховину час према југу, час према северу, или према истоку и западу. 10 дрвета на 100 имају маховину према северу; 10 ка западу; 15 ка југу и 35 ка западу.

Исто је то и по шумама Француске. Бедел је израчунао да обично на 15 од 100 дрвета паразити расту на северној страни; у 10 од 100 на јужној; 13 од 100 на истоку и 36 од 100 на западу.

Дакле, немогуће је поставити правило, јер у истој шуми, на дрвећу исте врсте маховина и лишаја расту на разним странама. „Никада“, вели Бедел, „не бих смео саветовати путнику да тражи правац с обзиром на маховину; вероватно би му се догодило да оде тамо куда не би иначе пошао“.

Изгледа да в л а г а игра главну улогу код ових биљака при њиховом избору места на коме ће се настанити. Ове биљке траже влагу у наборима и неравнинама у којима се влага најлакше задржава. Оне расту обично на рачвама, при дну дебла, око чворга и испупчених места. Са поуздањем се може рећи да их ни мало не руководи ни север нити икоја друга кардинална тачка, ... те је тако учињен крај једној легенди.

*

Постанак света.

Г. Галип, француски геолог, саопштио је ту скоро Париској Академији Наука своја врло занимљива открића. Тиче се живих организама, које је он нашао у камењу што је пало са неба; ти су организми — тврди г. Галип — наставили своје развијање, чим их је он ослободио њихове минералне коре и дао им количину воде потребну за њихово оживљење.

Ништа се не може истаћи као утук претпоставци да се живот на нашој планети појавио из живих клица које су доспеле на земљу падајући из васељене или преко метеорита. Свакако је чудновато да су те живе честице могле одолети огромним температурама које настају при фузији тих стена. (Француски часопис „Науке и Путовања“.)

Из животињског царства.

У животу животиња наћи ће се увек нечег забавног, чудноватог а и поучног. Познато је да љубав према младунцима гони животињу да презре највећу опасност, само да своје младе спасе од какве било несреће. Приче о разборитости коња, верности пса итд., слушали смо много пута досада. Ја сам скупио неколико интересантних истиница, које су чувени природњаци запазили и забележили.

*

Хенрик III је трошио на птице и псе 100.000 талира годишње. Између осталих паса имао је три мала пса-љубимца и бивао веома задовољан, кад би са овим малим животињама могао остати сам у својој соби. Лилина, Мими и Тити, које су са великим трошком донете из Смирне, биле су изванредно фине, лепе и верне. Краљ их је научио да чувају стражу и оне лепо извршиваху своју дужност. Код кревета, до краљеве главе, биле су наизменце целе ноћи на straжи, стојећи усправно т. ј. на задњим шапама. Једна звиждаљка, чији тон ове мале и паметне животиње добро познаваху, одређивала им је часове стражарења. Чим би она која је на стражи чула сребрнаст звук, који јој је јављао срећни тренутак одмора, ујела би за уво успавану другарицу на коју је сад ред за стражу. Тако су се Лилина, Мими и Тити међусобно одмењивале до зоре, и никад није имао краљ пажљивију и вернију телесну стражу.

Познато је, да је један калуђер, по имену Клеменс, дошао из Париза у Сен Клуд, где се краљ Хенрик III бавио, да га мучки убије. Како је калуђер уведен у краљев кабинет да краљу преда неко писмо, које је том злочинцу служило као изговор, скочи Лилина са своје стражаре и издаде гнусну намеру злочинчеву; јер ова мала врло нежна животиња, која ником зла није учинила, отпоче сасвим бесно да лаје и хтеде да га уједе. Краљ нареди, преко свога обичаја, да се псето одведе у суседну собу. Лилина постајаше све бешња и лајаше још помамније. Тада доби Хенрик два убода мачем и паде, купајући се у својој крви.

*

Пре извесног времена, видео се у Лондону један дирљив пример псеће верности. Верна животиња била је неутешна губитком свога господара и није га хтела ни мртвог напустити. Суседи гробља „Свети О" били су сведоци његове верности а и новине су донеле извештај о овоме. Верни пас није напуштао свога господара за време његове дуготрајне болести; видео је како га полажу у мртвачки ковчег, и пратио га је жалосно скичући до гроба. Чим је његов господар закопан, побеже пас — не обзирући се на дозивање присутних — у једну рупу, у некакав запуштени гроб. Он је избегавао људе и псе и излазио само тада из рупе, кад га је највећа глад мучила, и добио би у најближој кући штогод да поједе. Ако га успут сретаху пси, он није обраћао пажњу на њих, јер је хтео да је насамо са својим господарем. Скоро десет година живео је он тако на гробљу. Најзад једног дана не дође по храну, и кад су га потражили, нашли су га мртва на гробу његова господара.

*

Неки писмоноша добије од свог колеге поштанског чиновника из Циленцига (код Бранденбурга) једног пса на поклон. Овај пас би га увек пратио кад је он носио пошту у Дросен или враћао се. Једног дана пошта не стиже. Поштански чиновник очекиваше, али место поштанских кола дође само пас, задихан, лајући и урличући. Чим је пас угледао чиновника, почне скакати у вис, одлазио је, враћао се оним истим путем, којим је и дошао. Поштански чиновник наслути да се догодила нека несрећа, оседла коња и пође за псом. На половини пута нађе он кола где стоје, али похарана и без слуге. Пас отрча урличући у оближњи шумарак; чиновник пође за њим и виде тамо свога слугу где лежи убијен. Полициске власти су трагале месецима, али без успеха. Једном приликом јахаше поштански чиновник у Дросен, праћен истим псом. Кад је силазио низ једну улицу, његов пас нападе бесомучно једног војника, који је стајао пред једном кућом. Војник се наљути и псоваше. Али поштански чиновник, коме паде у очи ово необично беснило пса који иначе није имао обичај да насрће на људе, оде одмах команданту тамошњег пука, ухапси војника и сам пође са стражом и ухапшеним. Чим пас понова угледа војника, опет да помахнита, и без оклевања устрча уз таванске степенице. Неки пођу за њим и нађоше пса како чепрка по слами. Ту, под сламом, нађу ствари које су биле опљачкане са поштанских кола. Војника у Берлину осуде на смрт.

*

У Пондичериу, неки војник био је уобичајио, да сваки пут кад прими плату, извесну количину ракије даје слону. Једанпут се овај војник опије и како је починио глупости, пође за њим straža да га ухапси. У непромишљености побеже војник слону, легне испод њега и заспи. Узалуд је покушавала straža да га одатле извуче; слон никако није сурлом допуштао. Кад се војник сутрадан из бунила пробудио и видео себе испод огромне животиње, веома се уплаши; слон, који је без сумње приметио његов страх, умири га, милујући га сурлом.

*

Пре неколико година, договоре се неколико изврсних музичара да приреде прави концерат слону у зоолошком врту у Паризу. Изгледало је, као да се једна арија допала слону. Исту арију, одсвирану с варијацијама, слушао је он равнодушно; исто тако равнодушно слушао је слон једну дивну арију од Бокеринија, која је важила као врло лепа. При једном веома цењеном квартету од истог композитора зевао је још равнодушније. Но, кад арија би поново одсвирана, слон слушаше с видљивом пажњом и допадањем, и креташе по такту своју сурлу и своје незграпно тело, избацујући тонове, као да је хтео да суделује у свирању. Изгледало је да му се труба много допадала и, кад концерат би свршен, баци се на колена пред уметником који је свирао у трубу, загрли га својом сурлом и ласкањем јасно показа своју захвалност.

*

Војник који је стајао као стражар у менажерији у Паризу, молио би често посетиоце да ништа не дају слону да једе. Ово се слону (женки) никако не допадаше и гледаше попреко на стражара. Већ неколико пута је слон покушавао војника да научи да се не меша у туђа посла. Прскао је војника водом, али узалуд. Једног дана, кад је било више посетилаца, пружи неко од њих слону парче хлеба. Стражар ово спази и кад је отворио уста да опомене дародавца, прије му женка и дуну му велику количину воде у лице. Нато настаде општи смех; стражар мирно обриса лице и измаче се у страну, пазећи да се опет не прекрши наредба. Нешто касније морао је понова да опомене посетиоце. Тек што је опомену изустио, шчепа му слон пушку, обави

сурлу око ње, баци је под ноге и врати је натраг савијену као клупче.

С немачког
Ст. Калман, студ.

*

Џепни телефон за полицајце.

У Америци се даномице усавршава полициска служба. Од пре кратког времена полицајци у Чикагу снабдевени су џепним телефонима, те су у стању да у сваком тренутку шаљу извештаје и траже помоћ у случају потребе, као и да примају наређења својих старешина. Телефон је врло мали. Наравно да је посреди бежично телефонирање.

*

Довијају се...

У Немачкој вароши Штутгарту општина је разрезала таксу за „прековремено бдење" у ноћи. То значи да сваки који се после поноћи затекне на улици, има да плати по пет марака казне за сат. Ако сте остали у друштву до једног сата по поноћи, онда вам служавка поднесе рачун за пет марака. Ноћни стражари често пута проверавају да ли се испуњује та наредба. За три сата бављења преко поноћи плаћате петнаест марака, итд.

Па ипак, веле, онај који се решио да седи с друштвом, не буни се на тај намет. Свакако, циљ је користан а средство осветано у тој земљи казна и разних такса.

*

Реч-две о четки.

Колико ли је пута вредна и уредна домаћица узела четку у руке да очисти њоме своје и мужевљеве хаљине, а није јој може бити на ум падало да испита ко је дошао на ту мисао да четку направи! Она је данас тако потребна свакој кући, да не би нико могао и помислити, да четке није било у употреби до XVIII. века.

Млинар Тома Леодегар из Тотина у баденском Шварцвалду, да олакша себи посао око чишћења брашна у своме млину, дође на мисао да у парче дашчице дрвеним клинцима притврди свињске чекиње, и тако је могао чистити одело и џакове од брашна. Од године 1770. тај исти млинар почео је израђивати четке и за остали свет и постепено цела његова породица латила се тога посла. Радња млинарева тако се раширила да се с њиме уздружи неки Валтазар Грендер, који је израђивао само дашчице за четке — а данас у свету производња четака занима хиљаде вредних руку, даје им издржавање и доноси огромну добит.

Куман, С. А. М.

*

Бомба.

Карло XII. шведски краљ, беше се улогорио у вароши Штралсунд, коју су непријатељи, Пруси и Данци, бомбардовали скоро без престанка.

Једнога дана, када је краљ диктирао своме секретару писмо за Шведску, једна бомба паде на кућу, пробуши кров и распршта се испред саме краљеве собе.

Половина пода разлете се у комаде. Канцеларија у којој је краљ диктирао била је иза једне велике зидине, те ниједно парче распрснуте бомбе није пало у собу, чија су врата била отворена.

На толики тресак испаде перо из руку секретарових.

— Шта је? — упита га краљ хладнокрвно. Зашто не пишете?

Овај се збуни и одговори:

— Па, Величанство, бомба ...

— Е, одговори краљ, шта има бомба заједничког са писмом које вам диктирам? Продужите!

С француског, Владислав С. Стајевић.

*

Важно занимање.

Аустриски цар Фердинанд, у последњим годинама своје владавине мало се интересовао за државне прилике. На једној министарској седници, док је министар председник расправљао једно врло важно питање, цар је седео у сали крај отвореног прозора и гледао на улицу. Кад је говорник случајно направио почивку, цар се осврте и рече му: „Помислите само, да су кроз Хофбург за ова последња два часа прошла 425 фијакера и 180 омнибуса!"

Превела Д. С Ф.

*

Редак дневник.

Графица Ламсдорф, која је од прилике пре педесет година у петроградском друштву играла главну улогу као краљица забава, потрудила се да води дневник о својим баловима. Ту видимо: „До своје удаје походила сам 225 балова. Играла сам 1729 контрданса, 1105 валцера и полки са укупно 765 кавалјера. Између тих 765 играча било је 639 глупих, 78 досадних, 11 грубих и 37 љубазних. Изјавили су ми љубав само осамнаесторица.

Превела Д. С. Ф.

*

Мода.

Шта је најновије.

Баш у данима кад нас снег умало није све завејао, појављују се летњи шешири. Наравно да није новост из прве руке кад вам кажем да се у Паризу још од јануара носе летњи, сламни шешири. Замислите само: снег веје, дува кошава, а она, модерна дама, помодарка, замотала се и преко носа у крзно („пелц"), на ногама дубоке ципеле за снег, испод капута види се нога у чарапи танкој као паучина, на глави — слама! Разуме се да је и у глави то исто, иначе се не би тако слепо јурило за модом и по цену да изазове смех у гледалаца. Али: „Шта ме се тиче!" — пркосно вели помодарка. Па лепо, за кога се онда тако оденула? Не можемо веровати да је баш због себе саме. Него, ја се доста искалих, наставите даље сами.

Шта је ново? Једна несретница у једном париском листу, која се бави писањем недељних реферата моде, жали се да не зна о чему да пише, јер нема новости. Није истина; мода је тако плодна у идејама, да бисте могли сваког дана испунити ступце описима разних „кепова", хаљина „великих" и „малих", шешира, обуће и т. д. И ја бих вам писала, писала ако хоћете и три пуна „Забавника" о моди, да ме није стид да у ово време бездушне скупоће и очајничке борбе народа са немаштином, станем описивати дивотне пелерине од хермелина, те лепе и скупе беле кожице, постављене црном кадифом! Или о оним ослепљујући блиставим вечерњим хаљинама засутим сребром, златом и драгим камењем! О лакованим и атласним ципелицама, о свиленој чарапи и о моди свиленога рубља од белог кинеског крепа оперваженог црним, љубичастим, плавим и т. д.! О меком сјају кинеског атласа (satin de Chine), о лепоти мароканског крепа који је без сјаја, али тако отмен! О Боже, помодаркама никад не би било доста говорити им о томе, али оној јадници која се мучи да већ давно изношене хаљине доведе у склад са овом обесном модом, њој бих само стала на муку, кад бих јој развезла приче о токама од лизереа (који је тако скуп) или о „прелазним" шеширима од „панеле", разних крепова а понајмање сомота и обичне свиле што та јадница можда има као једини луксуз. Али за утеху њој и онима које се пате као и она, рећи ћу вам на реч да париски кројачи не спремају никаква велика изненађења за лето и пролеће. Оно што је лане било модерно, и ове године биће „из прве руке", а промена ће бити у толико што ће се заборавити, бар до идуће зиме, класична црна хаљина и прихватиће се поглавито бела боја и везови који су били тако дуго занемарени (везови механички „на метар", енглески, швајцарски, ручни—по вољи).

Ако немате укуса, добро ће вам доћи кад вам кажем, да је ушла у моду једна одвратно јасна жута („оранж") боја. Жуто, зелено, црвено . . . Брррр!

В. Р.

*

Жене.

Философска размишљања.

Жене треба да су као ловци, да иду за ловом; али опет не треба да су као ловци и да често далеко иду.

Жене треба да су као воденице, увек да раде; али не треба да су као воденице које стално стварају ларму.

Жене треба да су као понека загонетка, коју не може свако погодити; али не треба да су као загонетка, коју не би могао нико разрешити.

Жене треба да буду као лекари, који нас лече и теше; али не треба да чине многобројне посете као лекари.

Жене треба да су као планински извори, чисте и свеже; али не треба да дозволе да се сваки путник крај њих одмори, као поред планинског извора.

Жене треба да су као цвеће од ладолежа, лепе и скромне; али опет не треба да су као ладолеж, који се увија око сваке гране.

Жене треба да су као винова лоза, да пружају пријатности; али не смеју бити као винова лоза, која не може да се развија без неуморног баштована.

Жене треба да су као палидрвца, да су нам преко потребне; али не смеју бити као палидрвце, које брзо плане и брзо изгори.

Најзад, жене треба да су као адвокати, пријатељи правде; али не смеју бити као адвокати, који се никад не могу поправити.

*

После овога ишчекујемо размишљања какве жене-философа, какви би требали да буду људи?

*

Чудо природе.

Народи са источног Екватора имају обичај да балзамују одсечене главе оних које би победили или убили било из ког разлога. Тамо постоји и недавно је снимљена за европске листове глава једне жене коју су погубили, јер је изневерила свога мужа. Занимљиво је да коса на тој глави непрекидно расте иако је глава балзамована још пре једног столећа. Глава је постављена на један стуб и густа црна коса пада низа стуб временом све га више прекривајући. Одиста чудо природе!

*

Јунак.

Х. — Зар је истина да те кочијаш Столе ударио.

У. — Не може се крити: истина је.

Х. — Што му ниси шамар вратио?

У. — Били смо у кафани сами, када бих вратио, онда би тек дошао ред на мене.

*

Љубитељ коња.

— Одиста, г. Пера најбоље познаје коње.

— Да, рече други пријатељ, кад говори о коњима говори као човек, а када говори о људима говори као коњ!

*

Политичари.

— Верујем да друштво мора увидети наша начела, стање ствари мора се из основа променити . . .

— А, ако се ништа не промени?

— Онда ћемо се ми променити, нешто се мора учинити!

*

Само стрпљења!

Чиновник: — Данас не можете говорити са господином начелником, примио је већ тројицу.

Молилац: — Желео бих само знати како стоји моја ствар . . .

Чиновник: — Од када је та ствар?

Молилац: — Од пре шест месеци.

Чиновник: — Шест месеци?! Да је шест година могло би се што знати, а овако после шест месеци, то је смешно!

*

Говори се . . .

Говори се да један кућевласник неће подизати кирије 1. маја. Разлог — умро је.

Говори се да су пекари помогли Инвалидско Удружење са 100 динара. Због тога ће хлеб поскупети са 0·50 дин. по килограму.

Говори се да је пудер поскупео. Разлог: чести балови на које долазе и господа напудрована.

Говори се да је један млади песник учутао. Вели: у почетку је много викао, па је промукао.

Говори се да многи наши научници неће да раде, што сматрају да је народ незрео за науку. Они ће чекати да сазре. Сатир.

*

Паметна жена.

— Госпођа Х. говори као отворена књига.

— Да, због тога њен муж тражи јавну библиотеку, којој би је поклонио!

*

Претња.

— Ако ме још једном увредиш, онда ћемо се растати.

— А ако те два пут увредим?

— Онда ћемо се два пута растати!

*

Уредникове жеље.

Уредник једног америчанског листа упутио је ове жеље својим читаоцима:

1. Девојкама богатог мужа, који може бити и слеп.
2. Момцима богату жену, али без домаћих пријатеља.
3. Лекарима дуговечне болеснике и заразне болести.
4. Адвокатима да се људи увек свађају и парниче.
5. Женама вечиту младост.
6. Људима главни згодитак на лутрији.
7. Народним посланицима да никад не болују од зубобоље.
8. Нерадницима благодети комунистичког раја.
9. Поштенима срећу.
10. Непоштенима кров над главом — пријатне дане у затвору.

*

Овде је Господ!

Неки богати али лакоми поп сакрије своје новце у олтар и на томе месту напише: „Овде је Господ."

После неког времена украде неко новце, а попи за утеху напише: „Господ васкресе их мертвих, радујте се и веселите се, људије!"

Ђилбер Јаша.

*

Циганинов сан.

Сневао циганин да је био на вашару и да је имао коња за кога су му нудили 1000 динара, али га он није хтео дати испод 1500 динара. — У томе се пробуди и нажалост се сети да је то био само сан, па брже боље, зажмуривши пружи руку и рече: — Ај, куме, кад не можеш више, а ти дај бар 1000 динара, па нек ти је срећно!" Ђилбер Јаша.

*

Његове уши допиру.

— Мир, децо! говорио је један учитељ у школи. — И ви тамо натраг ћутите! Мислите ли да вас ја не чујем? Допиру моје уши чак до последње скамије. Ђилбер Јаша.

*

Growers Bank
San Jose, California, U. S. A.

Kapital ove banke premaša milion dolara a banka se bavi samo bankarskim poslovima. Među Jugoslovenima u Kaliforniji poznata je pod imenom „Naša Banka“.

Gosp. J. I. Bujan, podblagajnik i član Upravnog Odbora ove banke — lično se interesuje da vaspostavi što tešnje trgovinske odnose između naše Kraljevine i Kalifornije —, te zato naš trgovački svet treba na njega da se obraća za sva obaveštenja i posredovanje.

Ко жели да купи

лепо и добро имање у Београду или да прода треба се обратити у радњи
Соломона Ј. Коена
посредника
Кнез Михајлова ул. 24.

Таназовић
Фирмописац
израђује стаклене фирме са гаранцијом
Београд
Видинска бр. 17.

Palma
нераздериве каучук-пете за ципеле

Нова, врло корисна књига за жене

Д-р С. Ј. АЛКАЛАЈ
Лекар за женске болести и порођаје у Београду

ЗДРАВА и БОЛЕСНА
Ж Е Н А
ПОПУЛАРНА РАЗЛАГАЊА
— Са 40 слика —

Цена д. 20·—
(са поштарином д. 22.—)

САДРЖАЈ:

ПРВИ ДЕО:
1) Састав и облик женских полних органа.
2) Улога женских полних органа: (менструација, трудноћа, побачај, порођај, бабиње и т. д.)

ДРУГИ ДЕО:
1) Болести појединих полних органа: (гонореја, катари и запаљења, мијоми, рак и т. д.)
2) Душевни поремећаји. — Хистерија. — Опанија.
3) Брак.

ИЗДАЊЕ С. Б. ЦВИЈАНОВИЋА — БЕОГРАД

Објава.

Одређена Комисија куповаће за Двор известан број за фијакере, теретна кола теглеће коње.

УСЛОВИ:

1) Узимаће се коњи расе Липицанери, боје: белци или зелени, високи најмање 165 см. на пантлици, стари од 4—7 г. да нису пастуви, да су потпуно здрави и да сигурно вуку.

2) Узимаће полукрвне коње, боје ма које, само једнаке у пару, високе најмање 170 см. на пантлици, старе од 4—7 г. да су потпуно здрави, и да сигурно вуку.

3) Узимаће тешке коње за терет расе и боје ма које, висина најмање 165 см. на пантлици, старе од 4—7 год. да нису пастуви, да су потпуно здрави, и да сигурно вуку на колима 2000 килограма.

Примедба: све писмене понуде са описом, по могућсву са фотографијама, слати на Управу Дворске Коњушнице — Београд.

После прегледа понуда, за оне које одговарају условима, Комисија ће путовати по целој Краљевини, преглед и пробу коња извршити, и на лицу места исплату вршити.

Управа
Краљеве Коњушнице

Још неколико комплета сензационог романа из недавне прошлости, који је изишао у 22 брошуре са 20 слика и био разграбљен

„Злочинци на престолу“

у самој ствари низ истинитих доживљаја чланова дома Хабсбурговаца, чија је публикација изазвала највећу сензацију, може се добити по цени од

Динара 10·— по комплету

по избору ћирилицом или латиницом, ако се новац пошаље унапред на администрацију

„Илустрованог Листа“, Београд.

Još nekoliko kompleta senzacionog romana iz nedavne prošlosti, koji je izišao u 22 brošure sa 20 slika i bio razgrabljen

„Zločinci na prestolu“

u samoj stvari niz istinitih doživljaja članova doma Habsburgovaca, čija je publikacija izazvala najveću senzaciju, može se dobiti po ceni od

Dinara 10·— po kompletu

po izboru ćirilicom ili latinicom, ako se novac pošalje unapred na administraciju

„Ilustrovanog Lista“, Beograd.

Власник и одговорни уредник за штампарију и лист Иван Зрнић, Београд, Краљевића Марка улица 22. Телефон број 1751.

Појединн број
1·— динар.

Поштарина плаћена.

Појединн број
1·— динар.

ЗАБАВНИК

Илустрованог Листа

Независан породично-забавни лист. Уређује одбор. Излази сваке суботе.

Број 10. Београд, 11. III. 1922. Година I.

Обраћамо пажњу читаоцима на крајње занимљиви чланак

Невидљиви свет и наука.

Смрт и њена тајна

од чувеног француског научника Камила Фламариона, који доносимо на 17. страни у овоме броју „Забавника“.

Вера.

В. де Лил Д'Адам.

Облик тела битнији је од садржине.
Савремена физиологија.

Љубав је силнија од смрти, рекао је Саломон, њена тајанствена власт је безгранична!

Било је то у сутон једног јесењег дана наших година, у Паризу. По тамноме Сен Жерменском предграђу јурили су екипажи са већ упаљеним фењерима, закаснивши после шетње у Булоњској Шуми. Један од њих зауставио се пред порталом великог аристократског дома окруженог вековним парком. Високо над сводом стајао је камени штит са грбом старе грофовске породице Д'Атол, на чијем азурном пољу, са сребрном звездом на средини стајаше девиза: „Pallida Victrix“.

Тешка врата се раскрилише. Човек тридесетих година у црнини, са самртнобледим лицем, изишао је из екипажа. На вратима су слуге држале упаљене буктиње. Не гледајући их. он се попе степеницама, и уђе. То је био гроф Д'Атол. Посрћући он се пео по белим степеницама, које су водиле у ону собу, где је још јутрос он спустио у кадивени ковчег и покрио љубичицама, своју љубљену жену Веру — своје очајање!...

Сви предмети стајали су на истом месту, где их је уочи тога дана оставила сама грофица... Изненадна смрт поразила је као гром! Прошле ноћи његова љубљена Вера, изнемогла од силних узбуђења, онесвесла је у његовом загрљају, јер њено срце исцрпено уживањима, није могло више да издржи!... Њене усне се неочекивано обојише смртним пурпуром. Она је једва успела да без речи, осмехујући се, пружи своме супругу последњи опроштајни пољубац. Затим се њене дуге трепавице, као црни вео спустише на прекрасну ноћ њених очију. — Пролазио је дан коме се имена не зна! Око подне гроф Д'Атол, после ужасне церемоније у породичној гробници, отпратио је мрачни спровод са гробља. Затим, затворивши се сам између четири мраморна зида, он је притворио врата величанствене гробнице. — На троношцу пред ковчегом димио се тамјан. Велики светли круг свећа сијао је над главом младе покојнице. Гроф, замишљен, препун осећања безнадежне нежности, стајао је пред ковчегом до ноћи. У сумрак, он је напустио свето место. Закључавши врата, он се попе степеницама и кроз тролисни отвор баци кључ у унутрашњост гробнице. Зашто?! Вероватно мислећи да се никад више не врати овамо!

А сад, он је поново видео њену собу. Прозор иза тешких кашмирских завеса љубичасте боје протканих златом, био је отворен. Последњи вечерњи зрак сунца осветлио је портрет покојнице. Гроф погледа око себе. Хаљина је била пребачена преко столице, на каминy драгоцености: бисерна огрлица, полузатворене кутије, тешке бочице са мирисима које она више неће удисати. На кревету од црног дрвета са витим стубовима, крај узглавника, он виде марамицу обојену капљама крви, у којој су пред смрт треперила крила њене младе душе. — Откривен пија-